

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

ANDREAS MEITZNER,
TYSKLANDS AMBASSADØR I DANMARK:

“Historien forbinder os mere end den skiller

LÆS SIDE 14

TEMA: JUL OG NYTÅR
I GRÆNSELANDET

Den danske jul er importeret fra Tyskland

LÆS SIDE 4

Kulturminister freder genforeningssten

LÆS SIDE 22

INDHOLD

3 LEDER

Af Jens Andresen

4 DEN DANSKE JUL ER IMPORTERET FRA TYSKLAND

Interview med juleinspektør Jens Ingvordsen, Den Gamle By i Aarhus

9 DANSKERNE VALFARTER TIL TYSKE JULEMARKEDER

10 "MAN KAN FORNEMME, AT HELE FLENSBORG STØTTER OP OM JULEMARKEDET"

Reportage fra Flensborg julemarked

12 LANTERNEOPTOG LYSER OP I NOVEMBERMØRKET

13 NYT FRA GRÆNSELANDET

14 "DET DANSK-TYSKE FORHOLD HAR ALDRIG VÆRET BEDRE"

Interview med Andreas Meitzner, den tyske ambassadør i Danmark

21 DET DANSKE MINDRETAL I SYDSLESVIG ER BREDT SAMMENSAT

22 GENFORENINGSSTEN FREDES PÅ INITIATIV AF GRÆNSEFORENINGEN

23 THERKELSENS HJØRNE

24 UNGE EUROPÆERE INVITERES PÅ HØJSKOLE I GRÆNSELANDET

26 MINDRETALSAVISER KRITISERES FOR MIKROFONHOLDERI

30 FAMILIER MØDES PÅ TVÆRS AF GRÆNSEN

32 "SØNDERJYLLANDS HISTORIE ER UNDERFORTALT"

Interview med forfatter Erling Jepsen om hans nye bog *Erna i krig*

36 ANMELDELSE: I KRIG & KÆRLIGHED

Af Peter Yding Brunbech

40 "FRU, FRU, LUK Æ DØR OP! Æ RUMMELPOT VIL IND"

Den danske jul er kommet til os fra Tyskland

Læs tema om jul og nytår i grænselandet side 4-12

Foto: Den Gamle By i Aarhus

Ambassadør Andreas Meitzner: "Europa må definere sin rolle i verden på ny"

Læs side 14-20

Foto: Thomas Tolstrup

"Let's meet!" Unge europæere inviteres på højskole i grænselandet

Læs side 24

Foto: Grænseforeningen

LEDER

KONGELIGT PORCELÆN OG BÖHMISK KRYSTAL STÅR SIDE OM SIDE

Af Jens Andresen

“Det er vigtigt at møde hinandens kultur”, har kultur- og kirkeminister Mette Bock (LA) udtalt, og det er også hovedindholdet i interviewet med den tyske ambassadør i Danmark, Andreas Meitzner, i denne udgave af magasinet *Grænsen*. Ambassadøren praktiserer

det på mange måder under sit ophold i København. Allerbødest er den stille måde, hvorpå det beskrives, at der står kongeligt porcelæn og böhmisk krystal på bordet i hans kontor.

Kulturelle værdier bliver mere tydelige af at stå præsenteret over for andre kulturers værdier, og ingen af værdierne mister noget ved denne konfrontation. Forskelligheden bliver os bare mere bevidst.

Som eksempel herpå kan nævnes, at Hans Wegeners og Finn Juhls møbelkunst bestemt ikke bliver mindre interessant af at blive præsenteret sammen med egyptiske møbler, sådan som det sker på en udstilling på Kunstmuseet i Tønder, der varer frem til 1. september 2019.

Kultur er i grænselandet ikke kun kunst og sprog, men også adfærd. Umiddelbart falder tankerne på det grænseoverskridende samarbejde. Ved at deltage i møder og diskussioner samt ved institutionsbesøg får man et indgående kendskab til såvel personer som deres måde at håndtere problemstillinger på. Det medfører ikke, at man bliver mindre glad for sit eget, men at man vinder respekt for andres måde at gøre tingene på.

Ambassadør Andreas Meitzner gør meget ud af at understrege det gode naboskab, der på alle måder præger samarbejdet mellem Danmark og Tyskland i disse år. Det kan ikke gøres ofte nok.

Vi skal dog gøre det i erkendelse af, at det tog næsten 100 år at komme så vidt. En sådan udvikling fra fjendskab til venskab tager tid, og der er god grund til også at respektere de mennesker, der levede i en tid, hvor naboforholdet endnu var præget af stor skepsis og forbehold især fra dansk side. Men det er et overstået kapitel, der gør, at det bliver endnu mere vigtigt at fremhæve det nuværende gode naboskab.

“ Kultur er i grænselandet ikke kun kunst og sprog, men også adfærd

Når Mette Bock i forbindelse med den danske regerings Tysklandsstrategi har understreget kulturens betydning, er det netop ud fra tanken, at egne værdier bliver tydeligere i mødet med andres samtidig med, at andres kultur også vinder respekt ved mødet.

Magasinet *Grænsen*s læsere ønskes en glædelig jul og et godt nytår. •

Jens Andresen er formand i Grænseforeningen

Dannebrogssflagene, som stadig findes på mange danske juletræer både syd og nord for grænsen, supplerede og afløste sammen med røde og hvide lys den tidligste juletræspynt, som bestod af lys i røde, hvide og blå farver, som symboliserede de slesvig-holstenske farver.

Foto: Den Gamle By i Aarhus

TEMA: JUL OG NYTÅR
I GRÆNSELANDET

“ DEN DANSKE JUL ER IMPORTERET FRA TYSKLAND

De fleste danske juletraditioner har gjort et stop i Sønderjylland, hvor de har fået en dansk nuance, inden de har spredt sig til resten af Danmark. Det fortæller juleinspektør i Den Gamle By i Aarhus, Jens Ingvordsen

Af Malene Fenger-Grøndahl

Jeg siger indimellem i spøg, at skulle jeg finde mig en ny kone, ville mit første spørgsmål til hende være, om hun hænger dannebrogssflag på juletræet, og hvis hun sagde nej, skulle det ikke være os.”

Juleinspektør i Den Gamle By i Aarhus, Jens Ingvordsen smiler. Han har ingen planer om at finde en ny hustru, men han indrømmer gerne, at det har kostet lidt forhandlinger at finde en form på julen derhjemme. For han stammer selv fra et hjem, hvor der altid har været dannebrogssflag på juletræet, mens hans hustru aldrig har været vant til det og derfor ikke synes, at det hører sig til.

“Dannebrogssflagene på træet kender vi helt tilbage fra midten af 1800-tallet, hvor 1. Slesvigske krig fra 1848-1850, også kaldet Treårskrigen, var med til at styrke de nationale følelser. Efter nederlaget i 1864 og afstemningen om grænsedragningen i 1920 kom der endnu flere dannebrogssflag på juletræerne rundt om i landet – også i Sydslesvig.”

“Vores juletræspynt har næsten fra begyndelsen været en sær blanding af religiøse symboler, elementer fra folketroen og så de nationale symboler. For udlændinge virker det mærkeligt, men for os er det lige præcis det, de fleste af os forbinder

med en dansk jul”, siger Jens Ingvordsen, som magasinet *Grænsen* har sat stævne i Den Gamle By, hvor han byder på kaffe og vaniljekranse fra museets berømte bager.

NUTIDENS JUL KOMMER FRA TYSKLAND

Jens Ingvordsen er uddannet cand.mag. i middelalderarkæologi fra Aarhus Universitet med bifag i romersk arkæologi og har været fastansat i Den Gamle By siden 2001 – fra 2005 med titel af juleinspektør. Det betyder, at han hvert år har ansvar for den store og voksende juleudstilling, hvor der 70 steder i museet pyntes op med julegenstande fra den periode, som ►

► det pågældende hus eller sted repræsenterer. Desuden har han ansvar for at indsamle og kategorisere de mange julegenstande – formodentlig nu op mod 15.000 – som museet råder over. Blandt dem er der adskillige kasser med dannebrogssflag.

“Flagene er et eksempel på, hvordan vi i Danmark har gjort traditioner fra Tyskland til vores egne. De fleste af elemen-

terne i nutidens danske jul kommer fra Tyskland, og typisk har de haft et stop i Sønderjylland, hvor de er blevet gjort danske, hvorefter de har spredt sig til resten af landet.”

Der er nok en tendens til, at man i Sønderjylland holder mere fast i traditionerne, også hvad gælder maden

“I dag er julefejringen ret ens overalt i Danmark; de regionale forskelle er små, fordi traditionerne har spredt sig med jernbanens fremkomst i 1840'erne til 1860'erne og siden med ugeblade, tv og digitale medier”, forklarer Jens Ingvordsen.

FLAG I SLESVIG-HOLSTENSKE FARVER

Dannebrogssflagene, som stadig findes på mange danske juletræer både syd og nord for grænsen, supplerede og afløste sammen med røde og hvide lys den tidligste juletræs pynt, som bestod af lys i røde,

hvide og blå farver, som symboliserede de slesvig-holstenske farver. På de første kendte juletræer i Danmark var der desuden honningkager, forgyldte æbler og laurbærblade samt roser af marcipan.

Som fortalt i en artikel i magasinet *Grænsen* sidste år blev Danmarks første juletræ tændt i 1808 af lensgrevinde Wilhelmine Holstein på det sydsjællandske gods Holsteinborg, og tre år senere, da familien Lehman i København hentede et juletræ ind i stuen for første gang, fik det stor opmærksomhed og spredte sig i løbet af de næste 50 år til hele landet. Martin Lehmann, der var præstesøn fra Holsten, og hans kone Frederikke, er derfor blevet kendt

for at have ført juletræstraditionen fra Holsten til Danmark.

“Juletræet kan spores helt tilbage til 1500-tallet i det sydlige Tyskland og vandrer så langsomt nordpå, hvor det kendes i Holsten, inden det kommer til Danmark. Der findes få, om nogen, danske jule- og nytårstraditioner, der kan spores specifikt til Slesvig-Holsten. Men det gælder for en del af vores juletraditioner, at de har gjort holdt i Slesvig-Holsten og Sønderjylland og har fået en særlig farvning der”, siger Jens Ingvordsen og peger på adventskransen som det mest oplagte eksempel.

ADVENTSKRANS I RØDT OG HVIDT

“Skikken med at tænde adventskransen er oprindeligt tysk, og vi ved, at der var

adventskransen i Sønderjylland i årene omkring Første Verdenskrig. Men allerede inden da var der nogle enkelte i f.eks. Christiansfeld. De dansksindede i det daværende Nordtyskland pyntede adventskransen med røde og hvide bånd for at markere deres tilhørsforhold til Danmark, så da adventskransen spredte sig til Danmark, havde den allerede fået en national nuance”, fortæller juleinspektøren.

Den kirkelige liturgiske farve for adventstiden er lilla, og derfor bruger man i dag i mange kirker lilla bånd, men traditionelt har adventskransen i Danmark haft røde og hvide bånd og lys og er blevet brugt både som religiøst og nationalt symbol. Christian den Tiendes hustru, dronning Alexandrine, indførte allerede i 1918 adventskransen i kongehuset, men det tog nogen tid, før skikken spredte sig til hele Danmark.

“Der var også tidligt en adventskrans på Askov Højskole, og herfra tog nogle af eleverne den med til andre steder i Danmark. I 1938 annoncerede nogle blomsterhandlere så med ‘den sønderjyske adventskrans’; den bliver altså på det tidspunkt præsenteret som noget særlig sønderjysk. Under besættelsen, de fem mørke år, fik kransen sit helt store gennembrud, og i 1946 blev den brugt som symbol på årets julemærke”, siger Jens Ingvordsen.

RELIGIØSE JULESKIKKE, NEJ TAK

Han tilføjer, at julemærket sammen med juleplatten, julesnaps, æbleskiver og klejner er noget af det eneste ved den danske jul, der har dansk oprindelse, og det meste af det har ikke for alvor spredt sig ud over landets grænser, heller ikke

Fotos: Den Gamle By i Aarhus

“Skikken med at tænde adventskranse er oprindelig tysk, og vi ved, at der var adventskranse i Sønderjylland i årene omkring Første Verdenskrig”, siger Jens Ingvordsen.

sydpå. Undtagelsen er dog juleplatten og julemærket. Juleplatter findes i en tysk variant, og julemærker findes i dag i over 100 lande.

“Fra Tyskland har vi ellers fået julekalenderen, hvoraf den første industrielt fremstillede kendes fra Hamborg i 1902, og vi har fået julepynt af glas, som jo findes i utroligt mange varianter. Det flettede julehjerter er til gengæld dansk, og det sælger vi i dag i stor stil til amerikanske krydstogtturister, så det er måske

ved at blive en eksportsucces”, siger Jens Ingvordsen.

Han nævner også, at julekrybben fra omkring 1890 sniger sig over grænsen fra Tyskland til Danmark, “selv om vi generelt i Danmark ikke er så begejstrede for de religiøse juleelementer og slet ikke de katolske”, som han siger. Meget kan dog vinde indpas, hvis det blot tilpasses, understreger han. Således også med den nordtyske og til dels sønderjyske skik med lanterneoptog Mortensaften den 10. november.

julekalenderen kommer også fra Tyskland. Den første industrielt fremstillede julekalender kendes fra Hamborg i 1902.

“Det er egentlig en katolsk helgen, der fejres, men i Nordtyskland har man gjort det til en fejring af Martin Luther, som var opkaldt efter denne helgen. I den nordtyske variant går børnene med lanterner, og forrest går en person klædt ud som Luther. I Sønderjylland findes optogene også, og der synger man ofte den ret nye salme “Du, som har tændt millioner af stjerner”. Det viser igen, hvordan traditionerne formes og gøres danske”, siger Jens Ingvordsen. ▶

Fotos: Den Gamle By i Aarhus

Grønlankål er jo stadig en vigtig spise for mange i Sønderjylland, og vi ved faktisk, at der fra 1600-tallet kom en særlig julekål baseret på hvidkål ind i Danmark, som først blev lavet i Slesvig-Holsten. Man vred vandet ud af den kogte hvidkål, hakkede den og stuede den i fløde og smør krydret med muskat og salt”, fortæller Jens Ingvordsen.

► TRADITIONERNE LEVER

En anden tradition, der findes både nord og syd for grænsen, er rummelpotten. En rummelpot var oprindeligt et folkeligt musikinstrument, der bestod af en lerkrukke lukket med en udspændt svinneblære, hvori der var stukket et tagrør. Når man trak tagrøret op og ned, gav det en rumlende lyd. De kendes tilbage fra 1500-tallet og har været udbredt i store dele af Europa, men findes ifølge Jens Ingvordsen i dag især i Nordtyskland, Spanien og Sverige, og også i Sønderjylland. Her kan det forekomme, at børn til nytår går rundt med rumlepotter og synger forskellige folkelige sange på dialekt og samler slik ind. Siden 1946 er der i

øvrigt i Sønderjylland hvert år i november udgivet et satirisk årsskrift, *Æ Rummelpot*, som beskæftiger sig med sønderjyske emner.

“Selv om juletraditionerne i Danmark ikke er præget af store regionale forskelle, er der nok en tendens til, at man i Sønderjylland holder mere fast i traditionerne, også hvad gælder maden. Grønlankål er jo stadig en vigtig spise for mange i Sønderjylland, og vi ved faktisk, at der fra 1600-tallet kom en særlig julekål baseret på hvidkål ind i Danmark, som først blev lavet i Slesvig-Holsten. Man vred vandet ud af den kogte hvidkål, hakkede den og stuede den i fløde og smør krydret med muskat og salt”, fortæller Jens Ingvordsen.

Jens Ingvordsen har været juleinspektør i Den Gamle By i Aarhus siden 2005.

“At man fastholder traditionerne kan jeg egentlig godt lide”, tilføjer han. “En klog mand har engang sagt, at traditioner ikke betyder, at de levende er døde, men at de døde er levende.” ●

**TEMA: JUL OG NYTÅR
I GRÆNSELANDET**

DANSKERNE VALFARTER TIL TYSKE JULEMARKEDER

Et stigende antal danskere besøger de tyske julemarkeder i forhold til tidligere år. I Flensborg er op til 70 procent af de besøgende på byens julemarked fra Danmark, anslår Flensborgs turistkontor

Af Alexander Leicht Rygaard

For mange danskere er november og december måned blevet lig med en tur over grænsen til et julemarked i Tyskland. Mere end 220.000 hotelovernatninger stod danskere samlet set for i Tyskland i december 2017, og dette tal har været støt stigende de senere år. Samtidig viser det sig, at op til 70 procent af de besøgende på julemarkedet i Flensborg, er danskere.

“Der er tale om en stigning i antallet af danskere, der besøger de tyske julemarkeder i de senere år. Flere er interesserede i at opleve, hvordan et originalt tysk julemarked ser ud”, siger Bo Schou Lauridsen, der er turistchef i Tysk Turist Information i Danmark.

Han mener, at en forklaring er, at danskerne har fået øjnene op for, at tyske julemarkeder er mere hyggelige end danske julemarkeder, der ofte har en mere kommerciel karakter.

“For eksempel kan et julemarked i en mindre by være præget af lokale kunstnere og håndværkere, der sælger deres varer. På den måde fortæller hvert julemarked en historie om lokalområdet”, siger Bo Schou Lauridsen, der selv har julemarkedet i Lübeck som én af sine favoritter.

TOG- OG BUSBRANCHEN MÆRKER EFTERSPØRGSLEN

Også hos DSB mærker man den stigende interesse for julemarkederne i Tyskland og oplyser, at billetsalget til Hamborg stiger med 25 procent i slutningen af november og i december.

Desuden oplyser en række busselskaber, at de hvert år i november og december måned sender danskere i tusindvis på én- eller flerdagesrejse til julemarkeder i Tyskland. De oplever hver især, at antallet af rejsende er stigende, særligt til nære destinationer som Hamborg og Lübeck.

“Det går fremad, og vi kan høre fra vores kolleger i branchen, at de oplever samme tendens. Mange har det som en tradition at tage til julemarked i Tyskland for at komme i julestemning”, siger Heidi Maak, administrerende direktør for Vitus Rejser, der er et af de syv busselskaber, som magasinet *Grænsen* har været i kontakt med.

DET DANSKE ER EN DEL AF FLENSBORGS IMAGE

Også i Sydslesvig trækker det store julemarked i Flensborg danskere til. Hos Flensborgs Turistkontor anslår direktør Gorm Casper, at danskere udgør omkring 60 til 70 procent af julemarkedets samlede besøgende, og at der i de seneste år er kommet endnu flere danske besøgende til.

“Vi er meget glade for de mange danske gæster. Deres afslappede måde at shoppe på skaber en særlig atmosfære. Og tyskerne elsker det, når det danske sprog kan høres i alle gader i Flensborg. Det er noget specielt”, siger Gorm Casper, der selv taler flydende dansk. Han fremhæver, at man derfor har givet julemarkedet sloganet “Hygge, Herz und Lichterglanz”.

De mange danske besøg kan også mærkes i hotel- og restaurantbranchen i byen og resten af regionen, der ligeledes har oplevet en stigning i antallet af danske gæster, der ankommer i november og december måned, i forhold til tidligere år, fortæller Gorm Casper. En stigning, der ifølge ham blandt andet skyldes, at turistkontoret flere steder har reklameret på dansk, blandt andet på Facebook.

Og så har man i nu flere år også kunnet møde dansktalende personale i mange af julemarkedets stande.

“Det danske er jo en del af Flensborgs image. Danskerne er vores medborgere, men de er også vores besøgende”, siger han. ●

**TEMA: JUL OG NYTÅR
I GRÆNSELANDET**

“MAN KAN FORNEMME, AT HELE FLENSBORG STØTTER OP OM JULEMARKEDET

Jens Kurt Jensen fra Hjørring og Maria Dahl fra Hillerød er blandt de mange danskere, der søger til Flensborg i adventstiden. Mange kommer igen år efter år

Af Alexander Leicht Rygaard

Når man er nået forbi de historiske købmandsgårde i Flensborg, der var en del af det danske kongerige frem til 1864, og når frem til Skt. Nikolaj kirke ligger det der: Flensborg julemarked, Flensburger Weihnachtsmarkt.

Det er mandag den 26. november, hvor Flensborg julemarked åbner, og Sønder-torv, som er julemarkedets centrum, er i den anledning blevet dækket af træflis, der giver fornemmelsen af at gå på en skovbund mellem de rødmalede boder med hvide skodder, der er pyntet med gran og guirlander. Her bliver der solgt honninghjerter, julekunst, mad og selvfølgelig varm Glühwein og punch. "Lass uns punschen", siger de lokale flensborgere efter arbejde og mødes til et dampende varmt glas, inden de går hjem.

Flensborg er hovedby for det danske mindretal i Sydslesvig. Flensborgs placering tæt på den dansk-tyske grænse betyder, at byen også er en populær destination for mange danskere nord for grænsen i slutningen af november og hele december måned. Der går da heller ikke mange øjeblikke, før det danske sprog høres på stien gennem jule-

markedet, selvom et par opsatte højtalere forsøger at overdøve stemmerne med nye og gamle juleklassikere.

Jens Kurt Jensen er fra Hjørring og er på en todagestur med sin hustru og et venepar, hvilket er en tradition, de har holdt fast ved i mere end 25 år.

"Sidste år var vi i Kiel, og i år blev det så Flensborg, hvor vi har været mange gange", siger Jens Kurt Jensen, der dog mest kun skal kigge på, hvad der sælges i standene og købe billigt ind i grænsebutikkerne.

"Nu er jeg jo på kur, så jeg vil ikke lade mig friste. Men hvis jeg alligevel skulle, ville jeg have mig en grillpølse med løg og ketchup. Og så en fadøl til, og den skal selvfølgelig være tysk, når nu vi er her-nede", siger Jens Kurt Jensen med et smil.

Netop duften af grisekød, der steges på en varm grill, indgår i julemarkedets duftkakofoni sammen med de brændte mandler, kandiserede æbler og de mange stærke drikke. Her kan man også købe norsk laks, der grilles og efterfølgende bliver røget i en halv time, forklarer ejeren af fiskestanden. Den røgede laks kan

Fotos: Lars Salomonsen

man få serveret i en bagekartoffel eller som hovedingrediens i en fiskesuppe.

JULEMARKEDET ER EN HYGGELIG OPLEVELSE

Maria Dahl fra Hillerød er i Flensborg med sin mor og har været i byen siden torsdag. De forlængede oprindeligt deres rejse på grund af julemarkedet.

"I stedet for at køre hjem i dag fra morgenstunden er vi blevet lidt længere. Vi vil gerne se julemarkedet, og indtil videre har det været en meget hyggelig oplevelse", siger Maria Dahl og fortsætter:

"Jeg synes, man kan fornemme, at hele

Julepyramiden på Søndertorv er vartegn for Flensborg julemarked. Her med Skt. Nikolaj kirke i baggrunden.

Flensborg støtter op om julemarkedet, og det er rigtigt fedt. Det er vigtigt at støtte lokalsamfundet”, tilføjer Maria Dahl.

Flensborg julemarked byder også på tilbud til børn. Bl.a. er der hver søndag fra kl. 15 overraskelser på Nørretorv, ligesom børnene kan fremstille ønskesedler til julemanden og indlevere breve til julemanden og oven i købet regne med at få svar. ●

Julemarkedet i Flensborg har åbent fra mandag den 26. november til og med den 23. december. Standene på Holmen og Storegade samt det mindre Nørretorv har dog åbent helt frem til den 31. december.

Jens Kurt Jensen fra Hjørring har været på julemarked i Tyskland hvert år i de seneste 25 år med sin hustru og et vennepar. I år blev det Flensborg.

Maria Dahl fra Hillerød havde planlagt en tur til Flensborg med sin mor. Den blev forlænget med et par timer på grund af det hyggelige julemarked.

JULEMARKEDER I SYDSLESVIG

Flere byer i Sydslesvig inviterer til julemarked i adventstiden, herunder Egernførde, Rendsborg, Slesvig, Husum, Læk og Lyksborg. På julemarkedet i Lyksborg har den tidligere turistchef i Flensborg, Finn Jensen, i år fået fremstillet en julekrybbe, hvor alle figurer er skåret i træ i stort format. Finn Jensen udvikler julemarkeder i hele Tyskland og har 20 mand ansat i sit firma Marktmacher uden for Flensborg.

TEMA: JUL OG NYTÅR I GRÆNSELANDET

Fotos: Lars Salomonsen

“Lanterne, lanterne, / sol og måne og stjerne. / Skinne højt mit lys, skinne højt mit lys, / skinne højt min lille lanterne”, sang 250 børn og voksne fra Skovgades børnehave den 6. november, da de gik lanterneoptog i Flensborg. Skovgades børnehave er en del af Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

LANTERNEOPTOG LYSER OP I NOVEMBERMØRKET

Morten, oprindeligt Sankt Martin, var en katolsk helgen, der ifølge overleveringen gemte sig i et skur fyldt med gæs, fordi han ikke ville være biskop, men han blev afsløret af gæssenes skræppen. Derfor spiser man i mange danske hjem gås eller and Mortensaften, aftenen inden hans dødsdag den 11. november i år 397. Flere steder i det sydlige Danmark og i grænselandet er man inspireret fra Tyskland, Østrig, Schweiz, Luxembourg, Flandern og Sydtyrol og lader børnene gå i lanterneoptog i løbet af efteråret og især omkring Sankt-Martins dag. Mens

børnene, ledsaget af voksne, går i procession med lanterner, som de ofte selv har lavet, synger de lanternesange, der ofte er oversat fra tysk, som for eksempel denne her: “Lanterne, lanterne, / sol og måne og stjerne. / Skinne højt mit lys, skinne højt mit lys, / skinne højt min lille lanterne.” På billederne er det 250 børn og voksne fra Skovgades Børnehave i Flensborg, der gik i lanterneoptog akkompagneret af Hejmdal blæseorkester den 6. november. Et af de helt store lanterneoptog i Sydslesvig arrangeres i Egernførde af Sydslesvigsk Forening Rendsborg-Egernførde amt og byens andre

mindretalsforeninger. Her deltager hvert år i november omkring 500 personer. De senere år har arrangørerne taget skikken med til Folkemødet på Bornholm, hvor sydslesvigere og andre interesserede i de lyse junaftener går med lanterner over folkemødepladsen og synger de traditionelle, sydslesvigiske lanternesange. Også det tyske mindretal afholder lanterneoptog, som da omkring 250 børn og voksne gik med lanterner i Haderslev den 7. november. Ligeledes arrangerer bl.a. den tyske Sankt Petri Skole og Dansk-tysk børnehus i København lanterneoptog. ●

NYT FRA GRÆNSELANDET

NY BOG BELYSER KARL OTTO MEYERS POLITISKE LIV

Karl Otto Meyer (1928-2016) var en markant skikkelse i det danske mindretal i Sydslesvig gennem en meget lang årrække. Han var bl.a. formand for Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) og chefredaktør på Flensborg Avis. Nu belyses hans politiske liv og betydning i en ny bog.

Det er arkiv- og forskningschef på Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig, Mogens Rostgaard Nissen, der har skrevet *Karl Otto Meyer – politiker, publicist og polemiker*, som udkom 15. november på Syddansk Universitetsforlag.

Allerede som 32-årig opnåede Karl Otto Meyer sin første store post i mindretallet, da han i 1960 blev landsformand for SSW. Samtidig var han også næstformand i Sydslesvigsk Forening (SSF) og medlem af tilsynsrådet på Flensborg Avis, hvor han senere blev chefredaktør. Fra 1971-1996 var han medlem af den slesvig-holstenske landdag for SSW.

I sit arbejde med bogen har Mogens Rostgaard Nissen gennemgået et væld af kildemateriale, bl.a. de mere end 7.000 lederartikler, som Karl Otto Meyer skrev fra 1963-1984, hvor han var chefredaktør på Flensborg Avis.

Karl Otto Meyer døde 7. februar 2016. •

Karl Otto Meyer – politiker, publicist og polemiker. Af Mogens Rostgaard Nissen, 359 sider, 238 kr., Syddansk Universitetsforlag.

Foto: Martin Ziemer, SSF.

Inger Merete Hansen, der blev hædret med årets Sydslesvigerpris, ses sammen med SSF-formand Jon Hardon Hansen (t.v.) og formand for Oberst H. Parkovs Mindefond, Niels Henriksen (t.h.).

SYDSLESVIGER BLEV HÆDRET

Igen i år blev der ved landsmødet for det danske mindretals kulturorganisation, Sydslesvigsk Forening (SSF), uddelt årets Sydslesvigerpris, der gives til en person, som har ydet en stor indsats for mindretallet. Denne gang var det Inger Merete Hansen, som blev hædret med prisen på 1.500 euro svarende til ca. 11.000 kr., som Oberst H. Parkovs Mindefond uddeler.

Ved landsmødet, der fandt sted lørdag den 10. november, var det Niels Henriksen, der er formand for Oberst H. Parkovs Mindefond, der overrakte prisen til Inger Merete Hansen, mens SSF-formand Jon Hardon Hansen holdt tale. Han hylkede bl.a. årets prismodtager for hendes mangeårige arbejde i SSF-afdelingen Sydtønder Amt, som hun også har været formand for.

“Der er så meget, vi i SSF og mindretallet skylder Inger Merete Hansen tak for”, sagde Jon Hardon Hansen ved prisoverrækkelse ifølge Flensborg Avis og nævnte også hendes baggrund som mangeårigt amtsstyrelsesmedlem og medlem af SSFs hovedstyrelse.

Inger Merete Hansen kommer fra Agtrup i Nordfrisland og har været foreningsaktiv siden de unge teenageår, ligesom hun har været en del af den sydslesvigske amatørteatergruppe “Æ Amatører” i Læk, der ophørte i 2006. •

Foto: Lars Salomonsen.

DET DANSK-TYSKE FORHOLD HAR ALDRIG VÆRET BEDRE

INTERVIEW: Tysklands ambassadør i Danmark, Andreas Meitzner, gør status efter et år i Danmark og ser fremad mod 2020, der bliver dansk-tysk venskabsår samtidig med, at Genforeningen i 1920 markeres. "Historien forbinder os mere, end den skiller os", siger han ►

Af Anna-Lise Bjerager og Merlin Christophersen
Foto: Thomas Tolstrup

Hvert år den 4. maj markeres Danmarks befrielse i Haderslev med den traditionelle Lysfest, der har fundet sted siden 1950 med et budskab om fred, frihed og forsoning. Sidste år samledes 10.000 danskere om aftenen på Haderslev kaserne for at høre afspilning af frihedsbudskabet, se lysene blive tændt i kasernens vinduer og synge med på 'Det haver så nyligen regnet'.

I år var en særlig gæst med for første gang. Det var Andreas Meitzner, der som den første tyske ambassadør nogensinde deltog i Lysfesten, der er en af de største nationale markeringer af Danmarks befrielse efter den tyske besættelse.

Andreas Meitzner, der har været Tysklands ambassadør siden november 2017, tager imod i Den Tyske Ambassades kontor i en tidligere cementsilo i Nordhavn, hvor de gamle industribygninger i de senere år har forvandlet sig til ny arkitektur med facader i glas og stål. Han har sagt ja til at gøre status over sit første år i Danmark og de tanker, han gør sig om det dansk-tyske forhold forud for 2020, hvor 100-året for Genforeningen skal markeres. Samtidig er 2020 udpeget til at være dansk-tysk venskabsår af udenrigsminister Anders Samuelsen (LA) og hans tyske kollega, udenrigsminister Heiko Maas (SPD).

Her i ambassadørens lyse kontor med store glaspartier ud mod Københavns havn er alting nyt midt i det gamle. Og så er det både tysk og dansk: Vandglassene er i böhmisk krystal, og kaffekoppen på ambassadørens skrivebord er fra Royal Copenhagen. At være omgivet af både gammelt og nyt og dansk og tysk, glæder ham, fortæller han. I den sammenhæng ser han også sin egen tilstedeværelse ved Lysfesten i Haderslev som et udtryk for, at der kan skabes noget nyt på grundlag af alt det svære, der var engang.

"Jeg var glad for at være den første tyske ambassadør, som deltog i Lysfesten i Ha-

derslev. Jeg mærkede slet ingen modvilje mod min tilstedeværelse eller kommentarer om fortiden. Tværtimod. Der herskede en hjertelig stemning. Det viser klart, hvor langt Tyskland og Danmark er kommet i vores fælles historie og i hvor høj grad, vi har lært af fortiden."

"Vores fælles historie har jo været kompleks, skiftende og indimellem krigerisk: To krige i det 19. århundrede, folkeafstemningen i 1920 og Slesvigs deling, den tyske besættelse af Danmark i Anden Verdenskrig og endelig København-Bonnerklæringerne i 1955", opsummerer Andreas Meitzner og konkluderer:

"Det, der har gjort allermest indtryk på mig i de 12 måneder, jeg har været her, er, at den fælles historie, som Tyskland og Danmark deler, forbinder os mere end den adskiller os. Desuden gør det indtryk, at mindretallene på begge sider af grænsen, det tyske mindretal og det danske mindretal, har en meget vigtig funktion i den proces, der sker i disse år, hvor vi nærmer os hinanden mere og mere."

Et af de første officielle besøg, De var på som ny ambassadør i 2017, gik til Nordslesvig, hvor De talte på det tyske mindretals festdag, "Deutscher Tag" i Tinglev. Hvordan vurderer De det tyske mindretals rolle i Danmark?

"Jeg har en klar opfattelse af, at det tyske mindretal i det hele taget er brobyggere mellem Tyskland og de nabolande, hvor de tyske mindretal bor. Det tyske mindretal her i Danmark er også i den henseende et forbillede, fordi medlemmerne af mindretallet har integreret sig i det danske samfund og samtidig giver udtryk for, hvad der særligt kendetegner dem. Det danske mindretal gør det tilsvarende forbilledligt i Slesvig-Holsten."

I 2020 skal grænsedragningen mellem Danmark og Tyskland markeres og dermed

"Det gør indtryk, at mindretallene på begge sider af grænsen, det tyske mindretal og det danske mindretal, har en meget vigtig funktion i den proces, der sker i disse år, hvor vi nærmer os hinanden mere og mere," siger Andreas Meitzner. Her i ambassadørens residens på Østerbro, København.

også 100-året for det danske og det tyske mindretals opståen. I Danmark taler man om "Genforeningen". I Slesvig-Holsten tales der traditionelt om "Adskillelsen" eller "Slesvigs deling". Hvordan håndterer man efter Deres mening disse historiske forskelle og uenigheder?

"Jeg ser nu ingen uenigheder, må jeg sige. Jeg tror heller ikke, at grænsedragningen

i 1920 i dag bliver betragtet som adskillelse. Folkeafstemningerne i 1920 var et stort fremskridt. Man nøjedes ikke med at forholde sig til hvilket område, mennesker historisk havde følt sig knyttet til. Man spurgte i stedet: Hvor vil I gerne høre til? Det har gennem årtierne ført til, at følelsen af udelukkende at være enten tysk eller dansk efterhånden ikke er så fremtrædende. I dag føler det tyske ►

Jeg tror ikke, at grænsedragningen i 1920 i dag bliver betragtet som adskillelse

“Hvis man igen begyndte at diskutere grænsedragninger, ville man åbne den berømte Pandoras æske. Vi bør afholde os fra det”, siger Andreas Meitzner. Her i Den Tyske Ambassades nye lokaler i Nordhavn, København.

► mindretal sig i lige så høj grad forbundet med Danmark som med Tyskland, og tilsvarende gør sig gældende for det danske mindretal i Tyskland.”

“Det tager vi udgangspunkt i, når vi her på Den Tyske Ambassade har valgt ikke at fejre 2020 under overskriften ‘Genforeningen’ eller ‘Adskillelsen’. Derimod har vi valgt mottoet: ‘100 år med dansk-tysk venskab og godt naboskab’. Sammen med Goethe-Institutet og danske institutioner planlægger vi en række arrangementer. Slesvig-Holsten og forbundsregeringen er allerede gået i gang med forberedelserne, og måske melder Hamborg sig også på banen.”

Søren Espersen, der er formand for Det Udenrigspolitiske Nævn, har ved flere lejligheder udtalt, at han har et genforeningshåb. Hvad mener De om det?

“Efter de samtaler og møder, jeg har haft gennem det seneste år her i Danmark, er

det ikke min opfattelse, at det er et tema, der præger den politiske diskussion. Den slags diskussioner kan vi ikke føre med Danmark, lige så lidt som vi kan føre dem med andre nabolande. Et af de fundamentale principper i den europæiske efterkrigstid er grænsernes ukrænkelighed. Hvis man igen begyndte at diskutere grænsedragninger, ville man åbne den berømte Pandoras æske. Vi bør afholde os fra det.”

Festlighederne fra både dansk og tysk side i 2020 finder også sted på baggrund af et ønske om at styrke de erhvervsmæssige og kulturelle forbindelser mellem Tyskland og Danmark. Kendskab til tysk sprog og kultur bliver af dansk erhvervsliv fremhævet som en nøgle til succes i udenrigshandlen med Tyskland. Men stadig færre danskere taler tysk. Hvad mener De om det?

“Det bekymrer os faktisk lidt, at antallet af unge danskere, der lærer tysk, er faldende.

For 20-30 år siden var det anderledes. Jeg har talt med mange om det, og det viser sig jo, at det ikke kun er tysk, der oplever tilbagegang, men også andre fremmedsprog. Derfor hilser vi den danske regerings Tysklands-strategi velkommen, fordi den også giver sig udslag i en strategi i det danske uddannelsesvæsen, der går ud på at styrke fremmedsprog i det hele taget.”

Der er også meningsforskelle mellem Tyskland og Danmark. For eksempel var den danske statsminister Lars Løkke Rasmussen i september på besøg ved det bayerske parti CSUs gruppemøde på slottet Neuhausen ved Berlin. Det skete fem uger før landdagsvalget i Bayern i oktober. Efterfølgende skrev flere danske og tyske medier om besøget: Jens Rohde, medlem af EU-Parlamentet for De Radikale, sagde til altinget.dk, at besøget var en kniv i ryggen på Angela Merkel. Den tyske tv-kanal ZDF beskrev Lars Løkke Rasmussen som en “erklæret Merkel-modstander”. Har De en kommentar?

Den diskussion, som fandt sted i Tyskland denne sommer, var ikke baseret på faktiske tal, men mere på projiceret angst

“Jeg har faktisk overhovedet ikke forstået, at man beskrev Lars Løkke Rasmussen som modstander af fru Merkel. De to mødes ofte: Lars Løkke Rasmussen var i Berlin i juni måned og besøgte forbundskansleren efter regeringsdannelsen og igen i november. De mødes også ofte i Bruxelles, når der er NATO-møder og møder i EU-sammenhæng. Det er min opfattelse, at de regelmæssigt har gode og konstruktive samtaler.”

ZDFs beskrivelse af Lars Løkke Rasmussen som Merkel-modstander kunne have noget at gøre med flygtninge- og migrantspørgsmålet. Dette spørgsmål udløste denne sommer en krise i den tyske regering mellem Angela Merkels kristendemokratiske CDU og søsterpartiet CSU. Lars Løkke Rasmussen er vel her mere på linje med CSU og ønsker sig en skarpere asyl- og migrationspolitik i Europa?

“Når det gælder Europas forhold til flygtninge og migranter, kan jeg kun sige: Det går ikke, at nogle lande skal bære den samlede byrde, og andre lande siger: Vi har ikke noget med det at gøre. Det er ikke, hvad vi forstår ved begrebet europæisk solidaritet. Dette var også et tema i Neuhausen den sommer, og det er klart, at der findes forskellige opfattelser. Men når det gælder det overordnede mål, er vi på bølgelængde.”

Regeringskrisen i Tyskland blev udløst af CSUs krav om en strammere tysk asylpolitik, mens Angela Merkel, CDU, ønskede en europæisk løsning. Uenigheden har bl.a. ført til, at regeringspartierne CDU, CSU og SPD gik drastisk tilbage ved landdagsval-

gene i Bayern og Hessen dette efterår, mens De Grønne og Alternative für Deutschland (AfD) fik stor fremgang. Hvordan vurderer De denne nye politiske situation i Tyskland?

“Flygtningetemaet er et helt særligt tema. I begyndelsen (i sommeren 2015, da Angela Merkel åbnede de tyske grænser for flygtninge fra Syrien, red.) var den tyske befolkning meget optaget af at hjælpe de mange flygtninge og migranter. Senere har stemningen ændret sig, selv om antallet af flygtninge og migranter, der ankommer til Tyskland, er gået drastisk tilbage. Den diskussion, som fandt sted i Tyskland denne sommer, var ikke baseret på faktiske tal, men mere på projiceret angst. Dette har bl.a. ført til, at partisystemet i Tyskland i øjeblikket er i bevægelse. I dag er der syv partier i forbundsdagen. Frem til 1983 var der tre. Borgerne har åbenbart et behov for flere partier at vælge imellem.”

I den tyske debat bliver der af og til draget paralleller til den politiske situation i Weimarrepublikken? (det uofficielle navn på Det Tyske Rige fra 1919-1933, opkaldt efter forfatningen, der blev vedtaget af nationalforsamlingen i Weimar 1. august 1919, red.)

“Ja, det er klart, det er altid det skrækkelsempel, der bliver trukket frem i

Tyskland. Opløsningen af partierne og de højrenationale kræfters fremmarch i Weimarrepublikken førte til sidst til opløsningen af det første demokrati på tysk jord. Det var en proces, der fulgte en bestemt udvikling, og derfor er det så fundamentalt vigtigt, at vi står imod nu, hvor vi ser ansatserne til noget lignende. Samtidig må man håndtere disse nye politiske strømninger i det tyske samfund, og derfor er nogle af de store spørgsmål i øjeblikket også: Hvordan håndterer vi partier som AfD? Hvordan skal debatkulturen i Forbundsdagen være?”

Kunne Tyskland i den sammenhæng lære noget af Danmark, hvor man i Folketinget har erfaring med parlamentarisk samarbejde med Dansk Folkeparti?

“Ja, naturligvis. Men i begyndelsen blev medlemmerne af Dansk Folkeparti jo også behandlet stedmoderligt: Dem taler vi ikke med, blev der sagt. Sådan var tendensen også i begyndelsen i Forbundsdagen. Men det mener jeg er en forkert tilgang, for partierne er jo demokratisk valgt. Jeg håber, at det tyske demokrati også i fremtiden vil vise sig funktionsdygtigt, og at vi er meget langt væk fra tilstandene under Weimarrepublikken.”

Det europæiske samarbejde er for tiden ramt af problemer forårsaget af bl.a. flygtninge- og migrantspørgsmålet, Brexit, globalisering, klimaspørgsmål og et opbrud i de enkelte landes politiske systemer. Hvordan vurderer De Europas fremtid?

“Det vigtigste er, tror jeg, at Europa definerer sin egen rolle i verden på ny. Der er større usikkerhed, og alliancer er under forandring, mens magter uden for Europa kæmper om mere indflydelse globalt. I den situation og i lyset af de krige og klimakatastrofer, som vi måske står overfor ▶

Andreas Meitzner og hans hustru, Agnes, holder jul i residensen på Østerbro i København sammen med deres tre voksne børn, der kommer på besøg fra Tyskland.

“Jeg har tillid til, at vi når frem til enighed om at udvikle Den Europæiske Union, således at der er tale om mere end udelukkende et økonomisk fællesskab, men at man i højere grad også tager politisk og sikkerhedspolitisk ansvar.”

Herr Meitzner, mange tak. Til sidst vil De måske løfte sløret for, hvordan De fejrer jul og nytår. Danskerne har jo de fleste traditioner fra Tyskland. Har De overtaget nogle af de danske traditioner?

“Vores børn kommer på besøg, og vi fejrer juleaften her i København med julemiddag og juletræ. Jeg har hørt, at danskere danser rundt om juletræet. Det er en tradition, man kan overtage, men man behøver jo strengt taget ikke at gøre det! Vi går også i Sankt Petri Kirke til julegudstjeneste (tysksproget evangelisk-luthersk kirke i København, red.).”

“Sidste år fejrede min kone og jeg nytår sammen med en del gæster, herunder også danskere. Først hørte vi Dronningens nytårstale, og derefter gik vi i Tivoli og spiste middag og så fyrværkeri kl. 24. Vi vil bestemt gå i Tivoli nytårsaften igen i år.” ●

► og migrationsstrømmene, som vil fortsætte, er det helt nødvendigt, at Europa taler tydeligt og med én stemme. Den Europæiske Union udgøres immervæk af mere end 500 millioner mennesker, og bør efter min mening tage endnu mere ansvar og blive en stærkere magtfaktor i verden.”

Hvilken rolle spiller Danmark med sine EU-forbehold efter Deres mening?

“Ja, det er naturligvis en sag for sig. Statsminister Lars Løkke Rasmussen har selv flere gange talt om, at man sidder fast i et hægedynd fra dansk side. Danmark er medlem af NATO, men man er ikke med ved bordet, når EU taler om et tættere samarbejde, når det gælder sikkerheds- og forsvarspolitiske spørgsmål.”

“Danmark har jo absolut udvist stort militært fredsbevarende engagement,

ikke kun i Afghanistan og under Irak-krigen, men overalt, hvor der var brug for det, har der været danske soldater til stede. Derfor må Danmark jo også have krav på at sidde med ved bordet og ikke være låst af sine forbehold. Men det er en diskussion, der først må føres inden for Danmarks egne grænser.”

Er De optimist eller pessimist, når det gælder Europas fremtid?

“Hvad Europa angår, har jeg egentlig altid været optimist. Allerede som ung var jeg optaget af europæisk enhed og integration. Vi gik dengang på gaden og krævede valg til Europa-Parlamentet. Dengang tænkte de fleste: Det sker aldrig. Men i 1979 skete det alligevel.” (Siden 1979 har der været afholdt direkte valg til Europa-Parlamentet hvert femte år, red.)

ANDREAS MEITZNER, født 1956 i Rheinland-Pfalz, gift med Agnes Meitzner. Parret har tre voksne børn. Tysklands ambassadør i Danmark siden 1. november 2017. Har tidligere været ansat på Tysklands ambassader i Moskva, Warszawa, Prag, Lissabon og Montevideo. Har i flere perioder været ansat i Udenrigsministeriet i Bonn, siden Berlin.

NY UNDERSØGELSE:

DET DANSKE MINDRETAL I SYDSLESVIG ER BREDT SAMMENSAT

En stor del af medlemmerne af det danske mindretal i Sydslesvig er født ind i mindretallet gennem danske forældre eller bedsteforældre, eller de er født i Danmark og senere flyttet til Sydslesvig. Men der er også en anden stor del, der kommer fra tyske hjem. Det drejer sig typisk om tyske forældre, der har sendt deres børn i dansk børnehave og skole og dermed fået en tilknytning til det danske mindretal.

Hvilke tanker gør disse forskellige medlemmer af det danske mindretal sig egentlig om 1) deres tilhørsforhold til mindretallet og 2) deres bånd til Danmark? De spørgsmål kan man finde svar på i en undersøgelse, som analyse- og konsulentvirksomheden Moos-Bjerre har foretaget for Grænseforeningen.

Undersøgelsen, der er den første af sin art, består af 27 kvalitative interviews med personer, der er bosiddende i Sydslesvig og har tilknytning til det danske mindretal. Undersøgelsen, der er gennemført mellem den 11. og den 17. september 2018, er foretaget på baggrund af en anden undersøgelse, som Moos-Bjerre har lavet for Grænseforeningen tidligere på året. Den undersøgelse viste, at 77 procent af danskerne mener, at man fødes ind i det danske mindretal.

ET KVALIFICERET UDGANGSPUNKT

Formand for Grænseforeningen, Jens Andresen, siger:

“Denne undersøgelse bekræfter, at det danske mindretal i Sydslesvig har en meget større bredde, end danskerne nord for grænsen forestiller sig. Det er vigtigt at have et kvalificeret udgangspunkt, når vi taler om det danske mindretal i Sydslesvig, så debat-

ten ikke er baseret på myter. Derfor er vi i Grænseforeningen glade for at kunne præsentere denne undersøgelse.”

Interviewene i undersøgelsen viser, at de tyske forældre, der vælger at blive en del af det danske mindretal, har en række bevæggrunde: De ønsker sig børnehaver og skoler med dansk pædagogik til deres børn, ligesom de er glade for, at de danske skoler som regel er ensbetydende med bedre faciliteter og længere åbningstider. Helt overordnet vil de tyske forældre gerne give deres børn en tosproget opvækst med forståelse for to kulturer.

Undersøgelsen viser også, at størstedelen af det danske mindretals medlemmer har familie og/eller venner i Danmark. En del har selv boet i Danmark i kortere tid, typisk i forbindelse med uddannelse, og mange fortæller, at de er i Danmark ugentligt eller månedligt for at besøge familie og venner eller gøre indkøb eller holde ferie. ●

Rapporten “Det danske mindretals bånd til Danmark 2018” kan læses på www.graenseforeningen.dk.

Genforeningsstenen i Øsby øst for Haderslev er én af de 650 sten, som kultur- og kirkeminister Mette Bock har valgt at frede.

GENFORENINGSSTEN FREDES PÅ GRÆNSEFORENINGENS INITIATIV

De 650 genforeningssten og -mindesmærker, der blev rejst lokalt i hele Danmark i 1920'erne, vil nu blive fredet. Glædeligt at Danmarks mest originale bidrag til europæisk monumentkultur nu bliver bevaret, siger Grænseforeningens formand

Formand i Grænseforeningen, Jens Andresen, glæder sig over, at kulturminister Mette Bock (LA) bakker op om Grænseforeningens initiativ og 9. november meddelte, at hun har valgt at frede alle Danmarks ca. 650 genforeningssten og mindesmærker. En fortidsmindefredning vil betyde, at genforeningsstenene ikke umiddelbart kan fjernes, flyttes eller ødelægges. Fredningen sker dog med en særlig bestemmelse, der gør, at inskriptioner fortsat kan males op på stenene, uden at der skal indhentes tilladelse først.

"Jeg er meget glad for, at kulturministeren har erklæret sig enig i, at alle genforeningssten skal bevares for eftertiden. 100-året for Genforeningen i 1920 er en god anledning til at frede genforeningsstenene, som samlet set er Danmarks mest originale bidrag til europæisk monumentkultur. Genforeningsstenene udtrykker danskernes glæde over Genforeningen, lokal virketrang og national fællesskabsfølelse, som gør dem unikke som monument over en af de vigtigste begivenheder i Danmarkshistorien", siger Jens Andresen.

ÉT SAMLET MONUMENT

Slots- og Kulturstyrelsen gik tidligere på året på baggrund af et initiativ fra Museum Sønderjylland i gang med at udvælge de mest interessante genforeningssten i Sønderjylland med henblik på at lave en fredningssag på dem.

Grænseforeningens formand, Jens Andresen, skrev i den anled-

ning en kronik, der blev bragt i Kristeligt Dagblad den 6. august. Her argumenterede han for, at de mange genforeningssten, der ligger rundt om i hele landet, udgør ét samlet monument over danskernes glæde over Genforeningen og derfor samlet bør bevares for eftertiden.

Efterfølgende har Grænseforeningen henvendt sig til kulturminister Mette Bock med henblik på at få fredningen til at omfatte alle ca. 650 genforeningssten og mindesmærker i Danmark, hvilket altså nu er blevet en realitet.

GENFORENINGSSTENENES GEOGRAFISKE SPREDNING

I 1920'erne blev der rejst genforeningssten i sogne, byer og lokalsamfund over hele landet. Glæden over Danmarks nye statsgrænse mod syd var ikke begrænset til de berørte egne, men prægede dagsordenen i hele landet. Det viser genforeningsstenenes store geografiske spredning fra Lemvig til Allinge-Sandvig og fra Hjørring til Nykøbing Falster.

Frem for at gå sammen i større enheder eller lade det officielle Danmark finansiere store, kunstneriske monumenter bredte der sig i de enkelte byer og sogne en trang til at markere glæden over Genforeningen ved hjælp af let tilgængelige råmaterialer. Mere end 95 procent af genforeningsstenene blev rejst på lokalt initiativ og bekostet lokalt. ●

THERKELSENS HJØRNE

Fredning af genforeningssten kalder på lokalt engagement

Af Knud-Erik Therkelsen

November måneds største nyhed i Grænseforeningen var kulturminister Mette Bocks udmelding om, at samtlige 650 genforeningssten og -mindesmærker fordelt over hele Danmark nu fredes. Det skete ved et møde med ministeren den 9. november, hvor Mette Bock meddelte, at stenene ville blive fredet over de næste to år. Heldigvis med en bestemmelse, der gør, at man fortsat kan male inskriptioner op uden at skulle indhente tilladelse.

Så var den sag klaret.

Hermed gik en drøm, afdøde museumsinspektør Inge Adriansen havde haft i mange år, i opfyldelse. Inge Adriansen var en af landets største kendere af nationale mindesmærker og en forkæmper for bevarelsen af netop disse sten. Og nu sker det så for alle genforeningssten, fra den mest undselige til den mest imponerende, at de behandles ens og fredes. Det sker bl.a. med den begrundelse, at de kan anskues som et samlet monument og dermed et meget stærkt udtryk for den følelse af glæde, som gennemstrømmede det danske folk ved Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920, men også et stærkt udtryk for fællesskabsfølelse og sammenhængskraft, fordi så mange i alle dele af Danmark samtidigt følte den samme trang til at markere begivenheden.

Det kan næsten ikke forstås af et nutidsmenneske.

Fredningen og den opmærksomhed, stenene vil få i forbindelse med markeringen af 100-året for Genforeningen, giver lokale grænseforeninger en sjælden mulighed for med udgangspunkt i den eller de lokale mindesten at knytte forbindelsen mellem den lokale og den nationale kulturarv. Og

dermed lejlighed til at markere sammenhængen mellem det mindste og yderste sogn i Danmark og det store fællesskab.

Vi har hårdt brug for at knytte den slags forbindelser, ikke blot med gode bus-, tog og internetforbindelser på kryds og tværs af landet, men også i mere åndelig forstand at sætte fokus på disse forbindelser mellem det lokale og det landsdækkende nationale, som genforeningsstenene udtrykker. Centrum eksisterer kun i kraft af periferi, og periferi kun i kraft af centrum. De er hinandens forudsætning, og fjerner man det ene forsvinder også det andet.

Fredningen af genforeningsstenene bekræfter denne sammenhæng, og den giver forhåbentlig yderligere kræfter til det kolossale lokale engagement, som findes i alle egne af landet, og som kommer til udtryk i lokalhistoriske foreninger, tilslutning til forsamlingshuse og lokale mødesteder, foredrag, fællessang og fællesspisning og masser af andre kultur- og fritidsaktiviteter i lokalsamfundene, som helt anderledes seriøst end fordummende tv-programmer skaber liv og fællesskab.

Jeg håber, de mange lokale grænseforeninger kender deres besøgstid og har vilje og kræfter til at bruge genforeningsjubiléet og de lokale genforeningssten til at markere et lokalt engagement, at ville gøre noget for lokalsamfundet. Kort sagt at bruge dette helt lokale som udgangspunkt for samtale om de større sammenhænge og fællesskaber. Fra Grænseforeningens sekretariat vil vi gøre, hvad vi kan for at understøtte sådanne lokale aktiviteter. ●

Knud-Erik Therkelsen
er generalsekretær i Grænseforeningen

UNGE EUROPÆERE INVITERES PÅ HØJSKOLE I GRÆNSELANDET

Wienke Reimer, 27 år, er nyudnævnt projektleder for Minority Changemaker Programme, der er et ambitiøst projekt, som Grænseforeningen står bag i et samarbejde med Jaruplund Højskole, Syddansk Universitet og Youth of European Nationalities (YEN): 40 unge europæere inviteres på 13 ugers højskole i grænselandet i genforeningsåret 2020.

Af Anna-Lise Bjerager

Europas fremtid er ikke mindst et anliggende for unge europæere med mindretalsbaggrund, og det tager Grænseforeningen nu konsekvensen af: Unge europæere, der er optaget af mindretal og identitet og Europas fremtid, får nu mulighed for at komme på højskoleophold i grænselandet i 2020 og indgå i et fællesskab med ligesindede.

Det er Grænseforeningen, der har taget initiativet og afsat to millioner kroner til projektet, Minority Changemaker

Programme, der består af et 13 ugers højskolekursus på Jaruplund Højskole fra 29. marts til 28. juni 2020. Desuden arrangeres en række workshops, såkaldte Minority Labs, som forberedelse til højskoleopholdet i fem byer i Europa i løbet af 2019.

Formålet med det ambitiøse projekt er bl.a. at sætte markeringen af 100-året for grænsedragningen i 2020 ind i et internationalt perspektiv, hvilket er en del af Grænseforeningens strategi. Samtidig

ønskes Flensborg styrket som internationalt mindretalscenter, fortæller Knud-Erik Therkelsen, der er generalsekretær i Grænseforeningen.

“FORSKELLIGE OG FÆLLES PÅ ÉN GANG”

“I et mangfoldigt Europa er der brug for at fremme nordeuropæiske værdier. Vi håber, at vi med dette projekt kan give de unge en forståelse af, at vi europæere er forskellige og fælles på én gang”, siger Knud-Erik Therkelsen, der også håber, at projektet kan være med til at skabe en større bevidsthed om nationale mindretals rettigheder i EU.

“De nationale mindretal i Europa kæmper for at bevare deres egen identitet, og de kæmper for, at EU skal give dem bedre rettigheder. Det så vi bl.a., da der tidligere på året via den europæiske mindretalsorganisation FUEN blev indsamlet over en million underskrifter til borgerinitiativet Minority SafePack Initiative.”

“I Grænseforeningen vil vi gerne bidrage til, at de nationale mindretal i Europa kommer højere op på den europæiske dagsorden, og vi mener, at dette ambitiøse mål begynder med de unge”, siger Knud-Erik Therkelsen og peger på, at timingen af projektet ikke er tilfældig.

“2020 er et særligt år i det dansk-tyske grænseland på grund af markeringen af 100-

MINORITY CHANGEMAKER PROGRAMME – HVAD ER DET?

Minority Changemaker Programme er et tilbud til unge europæere med mindretalsbaggrund, der inviteres på et 13 ugers højskolekursus i foråret 2020 på Jaruplund Højskole. I løbet af 2019 vil der blive afholdt såkaldte Minority Labs i København, Targu Mures, Rumænien, Berlin, Flensborg, Barcelona og Edinburgh i et samarbejde med en række mindretalsinstitutioner rundt om i Europa. Minority Changemaker Programme, der er et samarbejde mellem Grænseforeningen, Jaruplund Højskole, Syddansk Universitet og Youth of European Nationalities (YEN), finansieres af Grænseforeningen med to millioner kroner. Deltagerne betaler et mindre beløb for undervisning, indkvartering og forplejning, mens hovedparten finansieres af Grænseforeningen. Undervisningssproget vil være engelsk. Deltagerne vil kunne opnå ECTS-point – et pointsystem, der benyttes til meritoverførsel inden for videregående uddannelser i Europa.

Projektleder Wienke Reimer, der selv kommer fra det danske mindretal i Sydslesvig, er i fuld gang med at skabe kontakt til europæiske unge med mindretalsbaggrund og invitere dem på et 13-ugers kursus på Jaruplund Højskole i sommeren 2020: "Jeg har allerede fået så mange positive tilbagemeldinger", siger Wienke Reimer, der her ses ved Nyhavn i København. En af de såkaldte Minority Labs i 2019, der går forud for højskolekurset, afholdes i København.

året for grænsedragningen. Det er det helt rigtige tidspunkt at afholde højskolekursus for unge europæere netop i grænselandet. Den dansk-tyske mindretalsmodel og grænselandets historie, hvor vi har bevæget os fra konflikt til samarbejde, vil indgå som en naturlig del af samværet og undervisningen", siger Knud-Erik Therkelsen.

HØJSKOLEDANNELSE OG ECTS-POINT

Wienke Reimer, der er uddannet antropolog, er ansat af Grænseforeningen til at stå i spidsen for Minority Changemaker Programme og er i øjeblikket i fuld gang med at skabe interesse for projektet hos unge europæere. Det sker bl.a. via hendes kontakter i den europæiske ungdomsorganisation Youth of European Nationalities (YEN). Wienke Reimer stammer selv fra det danske mindretal i Sydslesvig og har gennem flere år været aktiv i Græn-

seforeningens Elevambassadører og Kulturmødeambassadører samt Grænseforeningen Ungdom. Hun glæder sig til denne nye opgave.

"Når man er en del af et nationalt mindretal, som jeg er, ved man hvor vigtigt det er, at man kommer sammen med andre unge, der er optaget af mindretals-spørgsmål og udviklingen i Europa i det hele taget. Som ung har jeg savnet sådan et sted, hvor man kan få del i højskole-dannelse og fællesskab og få venner for livet, og hvor man samtidig kan blive klogere på væsentlige spørgsmål om mindretal og identitet", siger hun.

Center for Grænseregionsforskning ved Syddansk Universitet er samarbejdspartner på projektet, hvilket sikrer det akademiske indhold i højskoleopholdet, så de unge europæere kan rejse hjem igen med ECTS-points. ●

WIENKE REIMER, 27 år. Født i Slesvig som en del af det danske mindretal, cand.scient. anth. (internationale studier og antropologi) fra Aarhus Universitet, 2018, speciale om det frisiske mindretal i Tyskland, studeret mindretal på Danang University i Vietnam og lavet forskningsprojekt om nationalisme og racisme i Sydafrika. Bosiddende i Berlin. Har tidligere været ansat i tre år i Mindretalssekretariatet i Berlin og arbejdet som frivillig i Grænseforeningens to ambassadørkorps.

Et interview med Carles Puigdemont er blevet offentliggjort på 12 forskellige sprog i 18 mindretalsaviser rundt om i Europa. Mindretalsavisene bør træde varsomt i den sag, mener professor Jørgen Kühl

MINDRETALSAVISER KRITISERES FOR MIKROFONHOLDERI

18 europæiske mindretalsaviser, herunder Flensborg Avis og Der Nordschleswiger, bragte i november et stort interview med Carles Puigdemont. Men avisernes fokus på den catalanske separatistleder kan skade mindretallenes sag, mener to professorer. Chefredaktørerne fra grænselandets to mindretalsaviser afviser kritikken

Godt et år efter, at den catalanske separatistleder, Carles Puigdemont, er gået i eksil i Belgien efter et mislykket forsøg på at erklære Cataloniens uafhængighed fra Spanien, blev der den 6. november bragt et stort interview med ham i 18 europæiske mindretalsaviser og på 12 forskellige sprog. Aviserne, herunder Flensborg Avis og Der Nordschleswiger, er alle medlemmer af Minority Dailies Association (MIDAS), der er en sammenslutning af aviser fra de nationale mindretal i Europa.

Jørgen Kühl, professor og ekspert i mindretalsspørgsmål ved Europa-Universitet Flensborg, undrer sig over initiativet og peger på, at Carles Puigdemont er en kontroversiel person i europæisk mindretalsammenhæng.

“Når man fra avisernes side bringer et interview med Puigdemont uden at sætte det ind i en sammenhæng, er man med til at legitimere Puigdemonts ultimative krav om Cataloniens uafhængighed. Jeg vil endda mene, at man er med til at idealisere ham i mindretalskredse. Men dermed gør man de nationale mindretal i Europa en bjørnetjeneste. For mindretallene har indtil videre arbejdet på at opnå rettigheder og ikke grænseændringer. Den dansk-tyske mindretalsmodel bygger jo bl.a. på, at grænsen ligger fast”, siger Jørgen Kühl, der har læst interviewet med Puigdemont i en dansk oversættelse i Flensborg Avis. Her savner han, at sagen også belyses fra spansk side, især da den nye spanske regering, der tiltrådte i juni med premierminister Pedro Sanchez i spidsen, ifølge ham har en mere dialog-søgende tilgang.

MIKROFONHOLDERE FOR PUIGDEMONT?

Professor Marlene Wind, der er leder af Center for Europæisk Politik ved Institut for Statskundskab, Københavns Universitet, deler Jørgen Kühls skepsis over for de europæiske mindretalsavisers initia-

tiv. Hun blev selv ufrivilligt indblandet i konflikten i Catalonien, da hun i januar 2018 interviewede Carles Puigdemont ved et debatarrangement på Københavns Universitet. Efterfølgende modtog hun dødstrusler fra catalanske separatisttilhængere og afviste af frygt for repressalier at tale på en kongres i Barcelona.

“Jeg ser det som utrolig problematisk,

at også dele af de fornuftige mindretal i Europa omfavner den form for aggressiv nationalisme, som Puigdemont og hele den separatistiske bevægelse i Catalonien står for. Godt nok gør Puigdemont og hans bevægelse meget ud af at sige, at de ikke er voldelige. Men hele deres retorik emmer af vold og demoniserer enhver form for kritik.” ►

PUIGDEMONT BESØGTE FÆRØERNE

Den tidligere catalanske præsident Carles Puigdemont var en af fire hovedtalere, da Det Republikanske Parti, Tjóðveld, der arbejder for et selvstændigt Færøerne, afholdt konference i Torshavn den 12. oktober i år. Konferencens titel var “Retten til selvbestemmelse og retten til at træffe beslutninger i det 21. århundredes demokrati”. Andre talere var den færøske vicelagmand og formand for Det Republikanske Parti Hogni Hoydal, lederen af selvstændighedsbevægelsen i Ny Kaledonien Daniel Goa og medlem af det skotske parlament Kenneth J. Gibson fra Scottish National Party.

Magni Arge, der er medlem af Folketinget for Det Republikanske Parti, var den, der havde inviteret Puigdemont til konferencen på Færøerne, ligesom den færøske politiker også var den, der inviterede den catalanske ekspræsident på besøg i Folketinget 23. januar 2018. Regeringspartierne, Socialdemokratiet og De Radikale ønskede ved den lejlighed dog ikke at mødes med Carles Puigdemont, der samme dag deltog i et debatarrangement på Københavns Universitet, hvor professor i statskundskab, Marlene Wind, også deltog.

Magni Arge mener ikke, der er noget kontroversielt forbundet med at invitere Carles Puigdemont til Færøerne:

“Jeg er stærk principiel forkæmper for retten til selvbestemmelse. Men jeg tager ikke stilling til, om man i eksempelvis Catalonien skal være uafhængige eller have en anden form for autonomi. Det skal catalanerne selv gøre. Men hvis man knægter retten til selvbestemmelse et sted, som man har gjort det i Catalonien, så kan det også få betydning for os, hvis der breder sig en negativ holdning i forhold til nationers ret til selvbestemmelse”, siger Magni Arge.

Da Færøernes udenrigsminister Poul Michelsen var til det årlige rigsmøde med statsminister Lars Løkke Rasmussen og Grønlands landsstyreformand Kim Kielsen på Færøerne i juni måned, sagde han, at Færøerne skal have fuld selvstændighed, men ønsker at samarbejde med Danmark om sikkerheds- og pengepolitik og Kongehuset.

Foto: Ömnium Cultural / Flickr.com

Demonstration til støtte for Carles Puigdemont i Barcelona i april i år.

- “Det er en form for identitetspolitik, der løfter debatten fra at være en politisk diskussion til at være et kulturelt, etnisk spørgsmål, som er ophøjet over enhver form for kritik. Det er efter min opfattelse dybt problematisk i et demokratisk samfund. Jeg kan ikke se, hvilken interesse man kan have i at gøre sig til mikrofonholder for ham”, siger Marlene Wind, der understreger, at det ikke er Carles Puigdemonts ønske om uafhængighed, hun forholder sig til, men alene den måde dette ønske fremføres på.

“INTERVIEWET ER ET SCOOP”

Chefredaktør Jørgen Møllekær, *Flensborg Avis*, der er bestyrelsesmedlem i MIDAS, er uforstående over for den kritik, Jørgen Kühl og Marlene Wind rejser.

“Interviewet med Puigdemont belyser selvfølgelig hans syn på sagen. Det er min baskiske kollega, der har lavet interviewet, og jeg ville måske selv have spurgt på en lidt anden måde. Men vi bringer det, fordi vi her kan få adgang til en interessant person. Vores tyske kolleger er grønne af misundelse, fordi det har været et scoop at få et interview med ham, for han giver stort set ingen interviews”, siger Jørgen Møllekær med reference til, at det er chefredaktøren for den baskiske mindretalsavis *Berrida*, Martxello Otamendi, der har lavet interviewet med Carles Puigdemont. Dele af det baskiske mindretal har indtil 2011 i årtier kæmpet en til tider væbnet kamp for Baskerlandets uafhængighed fra Spanien.

Den tyske mindretalsavis *Der Nordschleswiger* bragte interviewet med Puigdemont i en tysk oversættelse og med en artikel på forsiden, hvor avisens chefredaktør, Gwyn Nissen, redegjorde for sagens relevans for grænselandet. Gwyn Nissen mener ligesom Jørgen Møllekær, at interviewet er et scoop, men han har også sine forbehold.

“Jeg kan på sin vis godt følge kritikken. Hvis vi selv havde lavet et interview med ham, havde vi stillet nogle andre spørgsmål. Men hvad er mikrofonholderi? Det kommer an på præmissen for interviewet. Det er ikke usædvanligt, at vi giver taletid til personer, der får lov til at ytre deres meninger. Og det her er en god

historie ud fra betragtningen: Hvad laver manden nu? Det er bestemt ikke tænkt som nogen opfordring til vores mindretal om, at vi nu skal kræve det samme”, siger Gwyn Nissen.

HVAD ER MOTIVET?

Jørgen Kühl mener, at mindretalsaviserne i Europa skal træde forsigtigt i sagen med Carles Puigdemont og henviser til det, der er gået forud:

I marts 2018 udstedte Spanien en international arrestordre mod Carles Puigdemont, der efterfølgende blev anholdt i Slesvig-Holsten, i nærheden af Slesvig, da han var på vej tilbage til Belgien efter et besøg i Finland. I knap to uger sad han fængslet i den nordtyske by Neumünster, før en tysk domstol satte ham på fri fod i starten af april.

Efter Carles Puigdemonts arrestation i det dansk-tyske grænseland udarbejdede Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW) og Slesvigsk Parti (SP) et fælles resolutionsforslag om, at EU skal anerkende regioners uafhængighedsønsker som legitime og implementere kriterier for folkeafstemninger om regional uafhængighed. Forslaget blev dog senere afvist i European Free Alliance (EFA), der er en politisk koalition af bl.a. mindretalspartier i EU-Parlamentet.

Jørgen Kühl ser en mulig forbindelse mellem SSW's og SP's initiativ og avisernes fokus på Carles Puigdemont.

“Jeg var meget forundret over SSW's og SP's resolutionsforslag, der for mig at se ikke virkede særlig hensigtsmæssigt netop på baggrund af den dansk-tyske erfaring. For hvad var det, man ville opnå? På samme måde spørger jeg mig selv, hvad motivet er for at bringe interviewet med Puigdemont”, siger Jørgen Kühl og tilføjer, at et selvstændigt Catalonien ikke løser et mindretalsproblem, da den nye stat ville få et stort spansk mindretal.

Jørgen Møllekær og Gwyn Nissen afviser, at der er en sammenhæng mellem avisernes initiativ og de politiske partiers forslag.

“Det er et interview, der alene er bragt ud fra journalistiske principper”, fastslår Jørgen Møllekær. ●

CARLES PUIGDEMONT, født 1962, catalansk ekspræsident og separatistleder, gift med rumæneren Marcela Topor, to døtre. Har læst catalansk filologi. Blev i 1983 ansat som journalist på den catalanske avis El Punt Avui, hvor han senere blev chefredaktør. I 2006 valgt til det catalanske parlament, har været borgmester i Girona, indsat som præsident i Catalonien i januar 2016 og en af hovedkræfterne bag den catalanske folkeafstemning om løsrivelse fra Spanien i oktober 2017. Flygtede i slutningen af oktober 2017 til Belgien. Efterlyst af de spanske myndigheder på anklager om oprør og tilskyndelse til oprør. Lever i eksil i Belgien. Blev anholdt på motorvej A7 ved Slesvig i marts 2018 og derefter fængslet i to uger i Neumünster.

EUROPÆISKE REGIONER KÆMPER FOR SELVSTYRE OG LØSRIVELSE

Carles Puigdemont og hans partis kamp for Cataloniens løsrivelse fra Spanien er en del af en større bevægelse for større regionalt selvstyre og i nogle tilfælde egentlig løsrivelse over alt i Europa. I Italien er det regionerne Lombardiet og Veneto, der har stemt for større selvstyre, hvilket allerede findes i fem andre regioner i Italien. Også Flandern og Vallonien i Belgien, Korsika, Bretagne, Occitania, Alsace og Savoy i Frankrig og Skotland i Storbritannien ønsker mere selvstændighed. Det samme gør Baskerlandet i Spanien. Både Færøerne og Grønland, der begge indgår i rigsfællesskabet, ønsker at løsrive sig fra Danmark. På regeringen.dk står der: “Vi respekterer, at der på Færøerne og Grønland er ønsker om en egen forfatning, men lægger samtidig afgørelse vægt på, at egne forfatninger – indtil Færøerne og Grønland måtte blive selvstændige stater – kan rummes inden for rigsfællesskabets rammer.”

◀ Der bliver leget og nørklet og talt både dansk og tysk på familie-sprog festival i Sydslesvig. Her er det otte-årige Alma Eget Gessø Hansen, der hjælper mormor, Bodil Gessø Hansen, der aldrig har prøvet at filte før, med julekuglen.

FAMILIER MØDES PÅ TVÆRS

60 voksne og børn fra både nord og syd for grænsen var samlet, da Grænseforeningen, Sydslesvigs danske Ungdomsforening (SdU) og Sydslesvigsk Forening (SSF) inviterede til familie-sprog festival på Christianslyst i Sydslesvig i efterårsferien. Festivalen afholdes også næste efterår

Af Annelise Mølvig

Kartoffelsalat mit Würstchen. Julemaden i Sydslesvig er til at forstå. Sværere er det, da Sonia Kirkaldy Nielsen vil forklare på tysk, at danskerne spiser and og flæsketeg til jul. Men der er hjælp at hente fra de andre: "Ente und Schweinebraten". Ude i skoven gætter børn og voksne på eg, da tidligere skovfoged Nis Thomsen peger på et bøgetræ. Men langsomt kommer både eg og bøg på plads på både dansk og tysk.

For dansk og tysk er ligeværdige sprog på familie-sprog festivalen, der fandt sted i efterårsferien på Christianslyst ved Sønder Brarup, Sydslesvig, med deltagelse af voksne og børn fra begge sider af den dansk-tyske grænse. 30 voksne og 32 børn mellem 5 og 12 år deltog. De kom fra fem familier fra Tyskland og 11 familier fra Danmark.

Kirsten Rykind-Eriksen, der er en af

arrangørerne af familie-sprog festivalen, der i år blev afholdt for anden gang, fortæller, at festivalen også er planlagt til at finde sted næste år.

"Det er ikke kun sydslesvigerne, der skal blive bedre til at tale dansk. Vi danskere skal også blive bedre til at tale tysk. Nogle gange har jeg indtryk af, at det skal være dansk-dansk, og tysk er lidt fy, men vi skal være ligeværdige", siger hun.

VORES HISTORIE

Sonia Kirkaldy Nielsen, der bor i Roskilde, deltager i familie-sprog festivalen for første gang. Hun blev interesseret i Sydslesvig, da hendes familie fik et feriebarne.

"For tre år siden så jeg et opslag på Facebook om feriebarne. Jeg kontaktede Feriekontoret i Flensborg, og samme år

fik vi besøg af Lillian. Det gik rigtig godt, og da jeg fik en mail fra Feriekontoret om sprogweekenden her, tog vi alle af sted", siger Sonia Kirkaldy Nielsen, der deltager sammen med sin mand, Jeppe, datteren Celia på otte år og feriebarne Lillian på ti år.

"Min mands far har været tysklærer i Danmark, og det er interessant at lære mere om grænselandet. Det fylder jo ikke meget i mediebilledet, selvom det er en stor del af vores historie", siger hun og fortsætter:

"Inden Lillian blev en del af familien, vidste jeg ikke, at man kunne være tysk og gå i dansk skole og dansk og gå i tysk skole."

Bastian Unold fra Egernførde er af sted sammen med sin kone og børnene Anton, der går i 1. klasse på Jes Kruse-Skole i

▲ Sonia Kirkaldy Nielsen, nr. 3 f.v., var sidste år sammen med sin mand og datter samt feriebarne fra Sydslesvig på højskole i Silkeborg, men denne efterårsferie valgte de at tage på familie-sprog festival i Sydslesvig.

◀ Kirsten Rykind-Eriksen er en af arrangørerne af familie-sprog festivalen sammen med bl.a. Kirsten Wehmüller, begge Grænseforeningen. Kirsten Rykind-Eriksen deltager sammen med fire af sine børnebørn.

▲ Skovfoged Nis Thomsen lærer børnene om træernes navne på dansk og tysk på familie-sprog festivalen i Sydslesvig. Her er det brødrene Anton og Louis samt brødrene Michael og Marten, der kender hinanden fra Egernførde.

AF GRÆNSEN

Egernførde, lillebror Louis, og et vennepar, der også har to drenge på skolen. Han vil helst tale tysk, men prøver med det danske.

“Både nordtyskerne og danskerne er rolige og hyggelige, det passer os godt”, siger Bastian Unold og fortæller, at familien er tilflyttere fra Sydtykland.

“Jeg lærer meget her, og alle er venlige, selv om det er minimalt, hvad jeg kan sige”, siger han og indrømmer, at det normalt er hans kone, der fører ordet, når der skal tales dansk.

UNDERLIGT DANSK

Nogle af deltagerne på familie-sprog festivalen er af sted i tre generationer. Det gælder Line Gessø Hansen, der er næstformand i Dansk Sygeplejeråd område Syd. Hun er afsted med sin mand far, Peter, der har rødder i Sydslesvig og Sønderjylland, og deres børn, Alma og Villads. Hendes forældre, Bodil og Fritz Gessø Hansen, der kommer fra Hørsholm, er også med. Fritz er født og opvokset i Syd-

slesvig, men har boet i Danmark i 52 år. Hele familien er medlemmer af Grænseforeningen.

“Det er vigtigt at bevare kontakten til det danske mindretal og vigtigt, at de nye generationer kender vores historie”, siger Line Gessø Hansen.

Hendes mor, Bodil Gessø Hansen, supplerer:

“Da jeg kom til Sydslesvig for 50 år siden, syntes jeg, at det var mærkeligt, at der var danskere syd for grænsen. Jeg

undrede mig over, at de ikke bare flyttede til Danmark, når de nu var danske”, siger hun.

Alma der er otte år og går i 2. klasse på Rudme Friskole, har spillet rundbold på familie-sprog festivalen, og der var både tysk- og dansktalende på holdet.

“Det er fint nok at være her”, siger hun og indrømmer samtidig, at sproget kan volde problemer.

“Det kan være svært at forstå dem, der taler et lidt underligt dansk.” ●

FAMILIE-SPROG FESTIVAL PÅ TVÆRS AF GRÆNSEN

Familie-sprog festival er et tilbud til børn mellem 5 og 12 år og deres familier både nord og syd for grænsen, og der tales både dansk og tysk. Festivalen, der i år blev afholdt for anden gang, er arrangeret i et samarbejde mellem Grænseforeningen, Sydslesvigsk danske Ungdomsforeninger (SdU) og Sydslesvigsk Forening (SSF). Festivalen forventes også afholdt i efteråret 2019. Pris: 1200 kr. for en familie på op til fire personer. Derefter 200 kr. ekstra pr. barn og 400 kr. ekstra pr. voksen.

SØNDERJYLLANDS HISTORIE ER UNDERFORTALT

Erling Jepsen vil med sin nye roman, *Erna i krig*, oplyse om de dansksindede sønderjyder, der måtte kæmpe på tysk side i Første Verdenskrig. Men for forfatteren er bogen også et forsøg på at finde tilbage til sine egne rødder i den sønderjyske hjemstavn, han hele livet har næret ambivalente følelser for

Af Merlin Christophersen

“Hvor kommer du fra?”, spørger Erling Jepsen som noget af det første, da han byder magasinet *Grænsen* indenfor i sin lejlighed på Islands Brygge i København til en samtale om sin nye bog *Erna i krig* – en gavtyveroman, som han selv siger – der handler om dansksindede sønderjyder i Første Verdenskrig.

“Her i København er det ikke særligt passende at spørge folk, hvor de kommer fra. Men sådan indleder man ofte med at spørge, når man kommer fra Sønderjylland”, siger Erling Jepsen, da vi har sat os ved et bord i lejlighedens lyse stue.

Spørgsmålet om herkomst har længe optaget Erling Jepsen, der har skrevet de fleste af sine første ni romaner, en erindringsbog og talrige skuespil med udgangspunkt i sin opvækst i Gram i det centrale Sønderjylland. Og selvom *Erna i krig* er den første historiske roman, Erling Jepsen har skrevet, fortsætter han også heri med at beskæftige sig med sin fortid.

For ligesom så mange andre sønderjyder på Erling Jepsens alder, har hans familie været præget af Første Verdenskrig. Hans morfar kæmpede på østfronten, mens hans farfar var på vestfronten sammen med de fleste af de over 30.000 sønderjyder, af hvilke ca. 6.000 døde under eller som følge af krigen. Atter tusinder vendte hjem med ar på krop og sjæl. Blandt dem Erling Jepsens morfar, der bar ar fra et granatnedslag på brystet, og farfaren, der resten af sit liv led under granatchok, der tidligere blev anvendt som betegnelse for den psykiske reaktion, der kan optræde hos soldater efter voldsomme krigshandlinger. I dag lyder betegnelsen posttraumatisk belastningsreaktion.

“Det går mig på, at mine bedsteforældres skæbne er visket fuldstændig ud af historien. Problemet for dem og resten af sønderjyderne under Første Verdenskrig er, at de ingen steder hørte hjemme. De er hverken en del af Danmarkshistorien

eller Tysklandshistorien”, siger Erling Jepsen.

Fra Danmarks nederlag i krigen i 1864 til Genforeningen i 1920 var Sønderjylland tysk, men ifølge Erling Jepsen, der allerede tilbage i 2014 fremførte det provokerende synspunkt, at Sønderjylland skal hjem til Tyskland, hører landsdelen stadig ikke rigtig til Danmark.

“Sønderjylland er bare sådan en slags vedhæng til Danmark. Hvad hører vi f.eks. om Første Verdenskrig og Sønderjylland? Det er ikke meget. Heller ikke i disse måneder, hvor 100-året for freden er blevet markeret rundt omkring. Sønderjyllands historie er spændende, men også underfortalt. Her mangler der oplysning, og den håber jeg, min bog kan bidrage til”, siger Erling Jepsen.

INTET NYT FRA VESTFRONTEN?

Det var 100-året for Første Verdenskrigs afslutning den 11. november i år, Erling ►

“Sønderjylland er bare sådan en slags vedhæng til Danmark”, siger Erling Jepsen, der har brugt sit forfatterskab til at beskæftige sig med sit sønderjyske ophav på godt og ondt.

► Jepsen havde for øje, da han for to år siden begyndte at studere historiske kilder, især soldaters breve og dagbøger, som ligger til grund for *Erna i krig*.

“Brevene, som soldaterne sendte hjem og især dagbøgerne, er dramatisk stof. Da jeg læste dem, blev jeg grebet af, at soldaterne kom fra bittesmå byer og lokal-samfund, og at de slet ikke følte, de havde noget med krigen at gøre. Det var ikke deres krig, men alligevel blev de trukket ind i den. Det måtte jeg bare skrive om”, siger Erling Jepsen, der har taget stort set alle scener i *Erna i krig* fra breve og dagbogsnotater, der i bogen bliver til hovedpersonen Ernas krigsoplevelser, som hun fortæller i førsteperson ental.

Erna er en jordbunden sønderjysk kvinde, der forklædt som soldat snyder sig til en plads i den kejserlige tyske hær for at passe på sin indkaldte søn, Kalle, der som bogen lader forstå “ikke har så mange kopper i skabet”.

En stor del af bogens handling udspiller sig under slaget ved Somme i 1916, der var et af krigens blodigste med over en million dræbte soldater. Og Erna beskriver soldaterlivet ved fronten; de rottebefængte skyttegrave, granatregnen, gasangrebene, maskingeværilden, lazaretterne og andre af krigens rædsler.

Disse beskrivelser af krigen er ikke nye. De findes også i litterære klassikere som Ernest Hemingways *Farvel til våbnene*, Ernst Jüngers *I stålstormen* og Erich Maria Remarques *Intet nyt fra Vestfronten*, påpeger Klaus Rothstein, der har anmeldt *Erna i krig* i *Weekendavisen*. Han skriver, at “til vor viden om krigen tilføjer romanen *absolut nichts Neues*.”

“Jeg forstår overhovedet ikke den kritik, og jeg er ret sur på den anmelder. De bøger, han nævner, har jeg slet ikke haft i tankerne, da jeg skrev min bog. De handler jo slet ikke om sønderjyderne. Det, min bog bidrager med af nyt, er sønderjydernes historie. Det er den, jeg gerne

vil fortælle. Og så er Erna jo kvinde. Det er heller ikke set før, selvom der er kilder, der antyder, at der har været kvindelige soldater ved fronten”, siger Erling Jepsen og uddyber med et smil, at eventuelle historiske unøjagtigheder må tilskrives Ernas hukommelse:

“Hun er jo kun et menneske, men jeg mener nu ikke, der er noget at komme efter.”

PÅ GRÆNSEN TIL DET SANDSYNLIGE

I takt med at handlingen udspiller sig, ryger Ernas dække som soldat, og for at kunne blive ved fronten, må hun igen iføre sig kvindetøj. Forvist fra skyttegravene må hun finde på en ny måde, hvorpå hun kan hjælpe Kalle og de andre sønderjyske soldater, hun har mødt. Her vokser hendes ambitionsniveau til at ville hjælpe hele Sønderjylland. Og hun lægger en grotesk plan for at nå sit mål.

“For at få Sønderjylland tilbage til Danmark skal Tyskland tabe krigen, og for at tabe krigen skal de tyske soldater gøres ukampdygtige. For at spare menneskeliv skal det ske via kønssygdomme. Får tilstrækkeligt mange syfilis eller gonorré, vil der ikke længere være nok soldater at tage af”, siger Erna i bogen om sin plan om at bekæmpe den tyske hær indefra. Allieret med en fransk prostitueret opretter hun et mobilt bordel, en skurvogn, der bliver trukket af en krigsskadet hest, og følger efter soldaterne ud til fronten. Kun de sønderjyske soldater bliver nægtet adgang til bordellet. Et temmelig vidtløftigt plot vil de fleste læsere sikkert mene.

“Det er på grænsen til det sandsynlige, og det kan jeg godt lide”, siger Erling Jepsen og understreger, at mobile bordeller, de såkaldte Mobile Feld-Freudenhäuser, er historisk dokumenterede, bl.a. i det billede, der pryder bogens omslag og som var med til at give ham inspiration til handlingen.

“Selvom jeg gerne ville, kan jeg ikke

skrive en historisk roman. Sådan er jeg ikke. Men jeg kan noget med humor. Og det er også en sønderjysk humor, der tillader en at tale om forfærdelige ting med en vis distance, så man ikke kommer for tæt på følelsesmæssigt”, siger Erling Jepsen.

LÆG VERDEN DET EJ TIL LAST

Hvad kan man så lære om en tragedie som sønderjydernes skæbne i Første Verdenskrig af en bog, der gerne vil oplyse med humor i stedet for historisk akkurate?

“Det, der interesserer mig, er hvordan man tackler livets tragedier. Hvad gør man, når alt er kaos? Man holder fast i hverdagen. Det er en slags terapi. Det normale. Det har jeg også kunne se i soldaternes breve. De er ikke meget for at fortælle, hvad de oplever i skyttegravene. Det er hverdagen derhjemme, de er interesseret i. De vil gerne høre om naboens kat, der er blevet kastreret, eller om bedstemor er kommet over sin forkølelse. Bittesmå ting. Det er det banale, der holder dem i live”, siger Erling Jepsen.

I bogen går Erna også meget op i hverdagsting. Hun syer soldaternes uniformer og holder Kalles fødselsdag i skyttegravene, og når hun tænker på hjemmet i den fiktive sønderjyske landsby Bramstrup, er det hendes stueplanters ve, hun fæstner sig ved, og om der nu mon ligger mange døde fluer i hendes vindueskarme.

“Erna normaliserer så vidt, hun overhovedet kan. Det er meget, meget klogt, og hun kan lære os alle noget. For der er en logik i det. Krigen er ond. Men verden er ikke ond. Når der sker forfærdelige ting i en familie og for en selv, er det forfærdeligt og ondt, men det betyder ikke, at hele verden er forfærdelig og ond. Som der står i H.V. Kaalunds sang ‘Jeg elsker den brogede verden’ i *Højskolesangbogen*: ‘Jeg har grædt, som andre, af smerte, fordi min boble brast. Men boblen er ikke ver-

den; læg verden det ej til last.” Og kålpølseser og andre hverdagsting kan man altså komme langt med. Det lyder helt barnligt og naivt, men det er det ikke”, siger Erling Jepsen.

DET VI IKKE TALER OM

Kender man til Erling Jepsen og hans øvrige forfatterskab, ligger tanken ikke fjern, at Ernas tilgang med at fokusere på det normale for at overleve afspejler forfatterens egen tilgang til tilværelsen. I sit forfatterskab har han beskæftiget sig indgående med sin opvækst i det indremissionske lokalsamfund i Gram, med en familie, der var præget af psykisk sygdom, incest og trusler om vold og selvmord. Alt det er beskrevet i hans gennembrudsroman *Kunsten at græde i kor* fra 2002, som han kalder meget selvbiografisk.

“Der er noget om, at det at skrive for mig er en slags terapi, hvor jeg finder ind til mig selv og mine rødder. I mit voksenliv har jeg først forsøgt at distancere mig fra mine rødder i Sønderjylland. Men da jeg blev far, indså jeg, at rødderne er vigtige. Der skrev jeg *Kunsten at græde i kor*. Og i stedet for at rive rødderne op og smide dem for alle vinde, så forsøger jeg nu at finde rødderne igen og forstå, hvem jeg er.”

“*Erna i krig* er et skridt i den proces, hvor jeg leder efter den røde tråd i min historie. Der var f.eks. min farfars bombefeber. Man sagde, det ville gå over efter fire til seks uger, men det gik aldrig over. Det var der skam over i familien, og det må også have præget min far og dermed resten af familien”, siger Erling Jepsen.

Mens Erling Jepsens far var familiens altdominerende patriark, var hans mor, hvis tyske familie stammer fra Altona, mere tilbagetrukket. Hun tav om sin psykisk syge mands overgreb, mens hun forsøgte at normalisere familielivet med ham og deres fem børn. På den måde er Erna inspireret af hende.

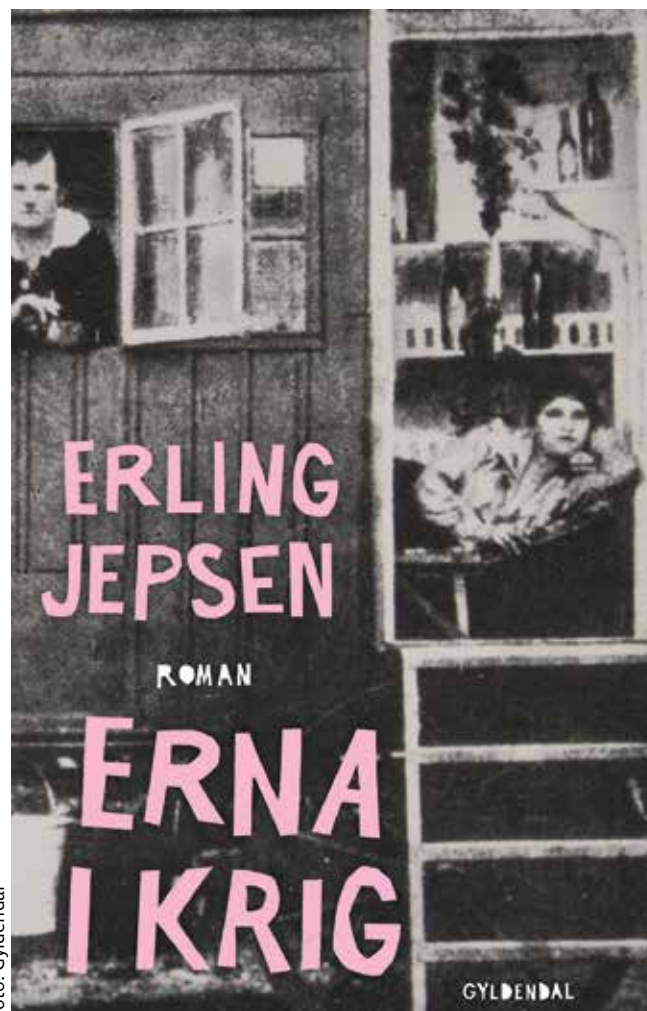

Foto: Gyldendal

Erna i krig er en gavtyveroman om dansksindede sønderjyder i Første Verdenskrig. “Det, der interesserer mig, er hvordan man tackler livets tragedier”, siger Erling Jepsen, der mener, at humor kan være en god indgang til at beskæftige sig med tragedier.

“Vi måtte ikke høre min mors historie og om hendes familie i Altona, for de var jo nazister. Vi måtte heller ikke se tysk tv. Og jeg var dum nok til at lytte til det, også som voksen. Så på den måde føler jeg, at en del af mig ligger hengemt. Det er måske også derfor, jeg er så optaget af at finde ind til mine rødder: For er jeg halvt tysk eller halvt dansk? Hvordan skal jeg forstå mig selv?”

“Der kan jeg godt blive misundelig på Erna. Hun har fat i sine rødder. Hendes mor hed Erna og hendes mormor hed Erna. Begge boede de i Bramstrup i selvsamme hus, som Erna bor i. Hun ved hvem hun er, og hvor hun kommer fra flere generationer tilbage. Det må være vidunderligt”, slutter Erling Jepsen. ●

ERLING JEPSEN, født i 1956 i Gram, Sønderjylland. Studentereksamen fra Haderslev Katedralskole. Debuterede som dramatiker i 1977, som manuskriptforfatter i 1980 og som romanforfatter i 1999. Fik sit folkelige gennembrud med den selvbiografiske roman *Kunsten at græde i kor* i 2002. Modtog samme år Danske Dramatikeres Hæderspris og Holberg-medaljen i 2004. Bor og arbejder i dag i København. Har en voksen datter.

ANMELDELSE

STORT ANLAGT MELODRAMA
MED HISTORISK BAGTÆPPE

Bortset fra den helt igennem håbløse titel er *I Krig & Kærlighed* et seværdigt dansk bud på et melodramatisk periodedrama, mener Peter Yding Brunbech

Af Peter Yding Brunbech

En virkelig historie bliver til en familiefortælling. Familiefortællingen inspirerer en historisk roman, og romanen bliver senere inspirationsgrundlaget for en film. Nogle vil sikkert mene, at den snørklede tilblivelseshistorie skaber en meget stor afstand mellem de oprindelige historiske begivenheder og Kasper Torstings nye storladne filmdrama *I Krig & Kærlighed*. Men i virkeligheden er der noget forfriskende over den snørklede tilblivelseshistorie. Den fjerner nemlig enhver illusion om, at vi ser 'filmet fortid', eller at filmskaberens 'fortæller en virkelig historie' og blotlægger de mange lag af tolkning og genfortolkning, der altid er på spil, når fortiden iscenesættes på det store lærred.

I virkeligheden skulle man nok hellere tale om 'bagtæppe' end om 'iscenesættelse'. For *I Krig & Kærlighed* er først og fremmest et storladent kærlighedsdrama, der udspiller sig foran et historisk bagtæppe, som er Sønderjylland i den sidste del af Første Verdenskrig. Den dansksindede Esben Mikkelsen oplever på nærmeste hold krigens rædsler som tysk soldat, og må gå under jorden for at undgå at blive sendt tilbage til fronten. 'Under jorden' bliver dog oppe på sit eget loft, hvor han tilbringer de sidste måneder af krigen i skjul, mens han gennem loftsbrædderne kan se sin kone blive opvartet af den belevede tyske officer Gerhard. Det klassiske trekantsdrama udspiller sig på baggrund af et lokalsamfund, der er præget af konflikten mellem undertrykt dansk flertal og magtfuldt tysk mindretal.

ET SPADESTIK DYBERE

Som film betragtet er det et flot filmet periodedrama, hvor der ikke er sparet

på rekvisitter og effekter. Der er både de karakteristiske jagerfly fra krigen og sågar en zeppelin, der svæver over den effektfuldt genskabte zeppelinbase i Tønder. Vore hovedpersoner er endda så umanerlig heldige/uheldige at løbe ind i en af de helt tidlige tanks ved fronten, og der er flotte computermanipulerede panorama-billeder af et Sønderborg anno 1917.

Det er også fint at se en film om den historiske konflikt mellem dansk og tysk, der ulejlig sig med at gå i det mindste et enkelt spadestik dybere ned i modsætningerne end f.eks. Ole Bornedals TV-serie *1864*. Man mærker, at der hos Kasper Torsting og medforfatter Ronnie Frithjof har været en ægte interesse for både perioden, egnen og den historiske ramme.

EN MEGET MODERNE FORTOLKNING

Man kan dog ikke komme uden om, at både genre og manuskript sætter grænser for kompleksiteten. *I Krig & Kærlighed* er stadig en meget moderne fortolkning, der er skabt af det gode naboforhold her 100 år senere. Alle – både danske og tyske – er således inderst inde gode og næstekærlige mennesker, der ser udover deres snævre nationale identitet og træffer det rigtige menneskelige valg, når det virkelig gælder. Også i et omfang så det næsten bliver for tykt med al den anakronistiske forbrødring, selv for en kærlighedsfilm. Man får i hvert fald svært ved at forstå, hvorfor der både før og siden var så mange konflikter, når nu alle inderst inde var så gode venner.

MORALEN ER TYK

Selvfølger er der enkelte undtagelser fra det gode selskab af medmenneskelige danskere og tyskere. Thure Lindhardts

"Hansen" er dansker, men forråder den danske sag, og for den, der forråder sit folk, er der ingen pardon i hverken krig eller kærlighed. Det straffes af filmen med tab af både liv og ære. Næsten lige så grelt går det den kvinde, der svigter sin mand af almindelig liderlighed, og som må leve med de tunge konsekvenser af sit svigt resten af livet. Moralen er tyk som en vinterforet trenchcoat: Du skal elske dit land og din mand.

I Krig & Kærlighed er således først og fremmest en lidt for lang, men også flot filmet kærlighedshistorie med historisk bagtæppe og en højdramatisk slutning, man dog ikke bør spekulere for længe over. Skuespilpræstationerne er solide, men der mangler alligevel lidt kemi hos førsteelskerparret, der spilles af Rosalinde Mynster og Sebastian Jessen. I hvert fald tænkte jeg, at jeg egentlig godt kunne forstå Kristine, hvis hun var stukket af med sin tyske officer. Så er der i virkeligheden mere på spil hos filmens andet ægtepar, hvor Esbens ven vender hjem som krøbling i kørestol og skal søge at komme til tåls med sin nye rolle som impotent mand fuldstændig afhængig af sin kone. En situation, der nok trods alt var noget mere realistisk og tidstypisk. ●

PETER JOHAN YDING BRUNBECH

historiker, ph.d. Er leder af HistorieLab – Nationalt Viden-center for Historie og Kulturarvsformidling

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

Med mindre andet er nævnt, er arrangementerne åbne for alle.

SYDDANMARK

Fyn

17. januar kl. 19.30. Mødesalen, Ringe Bibliotek, Algade 40, Ringe. Foredrag "Karl Otto Meyer - politiker, publicist, polemiker" ved Mogens Rostgaard Nissen, forskningsleder fra Dansk Centralbibliotek i Flensborg, der netop har udgivet en bog i samme navn. Pris 50 kr. (inkl. kaffe og brød).

Faaborg-Midtfyn

14. januar kl. 19.30. Carl Nielsen Salen, Carl Nielsen Skolen, Lumbyvej 68, Nr. Lyndelse, Årslev. Sangaften med Benny Andersen-tema ved Højskoleforstander Tyge Mortensen, der har sine to sønner, Lars Emil (15) og Søren Gustav (19) med på hhv. klaver og violin. Pris 50 kr. (inkl. kaffe og kage).

Haderslev

17. januar kl. 19.00. Vojens Musik- og Kulturhus, Vestergade 20, Vojens. Sangaften ved Karen Hanne Munk. Tilmelding til Finn Lyster (74 52 59 79 eller 28 31 42 41) eller Peter Popp Andersen (74 56 22 77 eller 20 66 76 22). Pris 80 kr.

10. februar kl. 14.00. Hotel Norden, Storegade 55, Haderslev. Afstemningsfest med Simon Faber, tid-

Annonce

Flensborg Avis digital + tablet + cover* iPad 2018 eller Samsung Galaxy Tab A 10.5

Læs Flensborg Avis når og hvor du har lyst. Få avisen som e-avis i 24 måneder og vælg mellem en iPad inkl. cover og en Samsung Galaxy Tab A 10.5 inkl. cover.

Pris pr. måned 195,- kroner
Engangsbetaling 750,- kroner

*Så længe lager haves

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

Hermed bestiller jeg Flensborg Avis digital i mindst 24 måneder til en abonnementspris af 585,- kroner pr. kvartal. Når beløbet for første kvartal (585,- kroner) og engangsbetalingen på 750,- kroner er indgået hos Flensborg Avis samt fortrydelsesretten på 14 dage er udløbet, bliver tabletten sendt til mig.

Efter bindingsperioden på 24 måneder fortsætter abonnementet automatisk til den ordinære abonnementspris på Flensborg Avis digital på pt. 360,- kroner pr. kvartal.

Jeg bekræfter, at jeg det seneste halve år ikke har holdt Flensborg Avis.

Jeg vælger en:

☐ iPad 9,7" WiFi 32 GB inkl. cover

☐ Samsung Galaxy Tab A 10.5 WiFi 32 GB inkl. cover

Navn / Fornavn _____

Gade _____

Postnr. By _____

Telefon _____

E-mail _____

Dato _____ Underskrift _____

Jeg er indforstået med, at Flensborg Avis kontakter mig for at orientere mig om services, relevante oplysninger og tilbud. Denne samtykkeerklæring kan til enhver tid tilbagekaldes. Alle informationer under fla.de/yArY.

☐ Kontakt mig pr. mail

☐ Kontakt mig pr. brev

☐ Kontakt mig telefonisk

☐ Kontakt mig pr. newsletter

LOKALFORENINGER

► ligere overborgmester i Flensborg, som taler. Tilmelding til Finn Lyster (74 52 59 79 eller 28 31 42 41) eller Peter Popp Andersen (74 56 22 77 eller 20 66 76 22). Pris for medlemmer 100 kr. (ikke-medlemmer 150 kr.).

Kolding og omegn

21. januar kl. 18.00. Hotel Vamdrup, Torvet 1, Vamdrup. Bøf og Bio-aften. Middag med efterfølgende biograftur til filmen "I Krig og Kærlighed", der bygger på Karsten Skovs roman "Knacker" fra 2013. Tilmelding senest d. 16. januar på 26 90 95 63 eller 40 32 98 87 (tilmeldingen er bindende). Pris 175 kr. (inkl. mad og biografbillet, ekskl. drikkevarer).

10. februar kl. 14.00. Brødremenighedens Hotel, Skolegade 25, Christiansfeld. Afstemningsfest. Tilmelding senest den 5. februar til Henning Haugaard på 51 18 29 78 eller på haugaardkolding@mail.tele.dk. Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden og Udvalget til afholdelse af nationale mindesamvær. Pris 100 kr. (inkl. kaffebord).

Rødding – Vejen

10. februar kl. 14.00. Konfirmandhuset, Brudepladsen 1, Skodborg. Afstemningsfest med foredrag af historiker Jørgen Larsen, der er født og opvokset i Skodborg. Arrangeret af Skodborg Hjemstavnsforening og Skodborg Menighedsråd. Pris 60 kr. (inkl. foredrag, kaffe og hjemmebak).

10. februar kl. 19.30. Sdr. Hygum Forsamlingshus, Ribevej 51, Sønder Hygum. Afstemningsfest med foredrag af historiker Jørn Buch om sønderjysk historie. Aftenen byder også på fællessang, kaffe og kage. Arrangeret af Sønder Hygum Forsamlingshus, Hygum Lokalhistorisk Forening, Rødding Lokalhistorisk Forening og Rødding – Vejen Grænseforening. Entré betales ved indgangen.

Sønderborg

10. februar kl. 14.00. Broagersalen ved Broager-Hallen, Broager. Afstemningsfest med Jørn Lehman Petersen, regionsmedlem og tidligere borgmester i Broager, som taler. Musikalsk underholdning ved Allsund-orkestret. Der vil også være kaffe og kage. Arrangeret i samarbejde med Broager Nationale Udvalg og Foreningen Norden.

Tønder

22. januar kl. 18.00. Slogs Herreds Hus, Slogsherredsvej 20, Bylderup-Bov. Grønlangkålsspisning med underholdning af "Peters Fodvarmere". Tilmelding til Slogs Herreds Hus på 74 76 24 00, Ingeborg Dahlmann på 74 76 24 01 eller Torben Ravn på 21 43 23 90. Pris 200 kr.

Vejle Vesteregn

16. januar kl. 19.00. Bredsten Sognehus, Kirkegade 7, Bredsten. Foredrag "100-året for Genforeningen set af en sønderjyde" ved Preben K. Mogensen, der er præst ved den danske Ansgar Kirke i Flensborg og er opvokset i grænselandet. Arrangeret i samarbejde med Bredsten Menighedsråd, Balle Valgmenighed og Folkeuniversitet-Vejle. Kaffe kan købes for 25 kr.

10. februar kl. 15.00. Vingsted Mølle, Vingstedvej 58, Bredsten. Afstemningsfest med foredrag af Kim Andersen, den danske generalkonsul i Flensborg, om den aktuelle situation i grænselandet forud for Genforeningsjubilæet 2020. Arrangeret i samarbejde med Historisk Samfund for Sydøstjylland og Folkeuniversitet-Vejle. Pris 80 kr. (inkl. kaffe).

Aabenraa

11. december kl. 09.30. Folkekulturnet Rebbølcentret, Vollestrupvej 45, Bolderslev Sangcafé med den sydslesvigske julesangbog som udgangspunkt.

10. februar kl. 19.30. Folkehjem, Haderslevvej 7, Aabenraa. Afstemningsfest med foredrag "100-året med relevans og kant" ved Simon Faber, projektleder for Genforeningen 2020 i Aabenraa Kommune. Der vil også være musikalsk underholdning i form af Sønderjysk Folkekor. Arrangeret i samarbejde med Sprogforeningen, Foreningen Norden, Historisk Samfund for Sønderjylland, Frederiksklubben og Sønderjysk Skoleforening. Pris 100 kr. (inkl. kaffe og brødtorte).

MIDTJYLLAND

Silkeborg-Hammel og omegn

10. januar kl. 18.00. Medborgerhuset, Bindslevs Plads 5, Silkeborg. Nytårskur med traditionelle gule ærter samt æblekage og kaffe. Underholdning af vokaltrioen MALM, der synger nordiske sange. Trioen bakkes op af Ejvind Dengsø og Freddy Dencker. Tilmelding senest 4. januar til Grethe Svendsen på 21 77 91 10 eller grethe.svendsen@skolekom.dk. Arrangeret af Foreningen Norden. Pris 200 kr. (inkl. mad, kaffe og underholdning samt én øl/vand og ét glas snaps).

29. januar kl. 19.00. Sejs-Svejbæk Kirke, Julsøvej 130, Silkeborg. Fortælleraften ved Søren Agersnap, tidligere præst i Sejs-Svejbæk Kirke og i Sydslesvig, om præstegerningen syd for grænsen.

Horsens og omegn

6. februar kl. 18.00. Klostergården, Havne Allé 12A, Horsens. Grønlangkålsmøde med mad og spændende indslag. Tilmelding senest 27. januar til Egon Mahncke på 75 62 96 53 eller 20 46 57 53 eller mahncke@stofanet.dk. Pris 150 kr. (inkl. mad og kaffe/te. Øl, vand eller stærkere kan købes til maden).

Randers og omegn

20. januar kl. 17.00. Johanneskirkens mødelokale, Vorup Boulevard 29, Randers. "Glant awten" med

sønderjysk grønlangkål og rugbrød-storte. Aftenen byder også på sang, fortælling og hygge. Tilmelding til formand Erik Skafte Overgaard på erik@keovergaard.dk. Pris 120 kr.

Ringkøbing og omegn

10. januar kl. 19.00. Fjordparken Aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. Nytårskur med kabaret ved "Pottemageregnens Amatørteaterforening". I pausen vil der være champagne og kransekage, mens der efter forestillingen er kaffe og småkager. Tilmelding senest 7. januar på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 100 kr. (inkl. traktament).

7. februar kl. 19.30. Fjordparken Aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. Billedforedrag ved Elin og Niels Finnerup fra Hoven, der vil fortælle om deres rejse til Altaj-bjergene, som går gennem både Kasakhstan, Rusland og Mongoliet. Tilmelding senest 4. februar på 29 26 89 43 eller pmjohannsen@gmail.com. Pris 80 kr. (inkl. kaffe).

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen

4. januar kl. 15.00. Frivilligcenteret, Rolighedsvej 5, Videbæk. Nytårskur med champagne, kransekage og fællessang. Der vil også være seneste nyt fra Grænseforeningen. Arrangementet er gratis.

Aarhus

21. januar kl. 19.30. Ellevang Kirkesal, Jellebakken 42, Risskov. Musik-aften med Valdemar Rasmussens Trio, der sætter ord og jazztoner til grænselandets historier. Med Mads Søndergaard på piano og harmonika, og Kristof Brødsgaard på bas. Pris 75 kr. (inkl. vin og snacks).

NORDJYLLAND

Hvetbo Herred

7. februar kl. 10.00. Jetsmark Sognegård, Kvorupvej 94, Pandrup. Højskoleformiddag med foredrag ved Poul Marcus om "Det Tabte

Land". Arrangeret i samarbejde med Jetsmark Menighedsråd.

Mariagerfjord

20. december kl. 13.00. Højvang, Hobrovej 62, Hadsund. Adventshygge med sild, grønlangkål og risalamande. Derudover vil der være fællessang og julequiz med kaffe og småkager. Tilmelding senest 26. november på 21 79 45 27 eller 61 27 41 75. Pris 125 kr.

20. januar kl. 17.00. Johanneskirken mødelokale, Vorup Boulevard 29, Randers. "Glant awten" med sønderjysk grønlangkål og rugbrødstorte. Aftenen byder også på fællessang, fortællinger og hygge. Der arrangeres fællesskørsel fra Hadsund. Tilmelding senest 10. januar på 21 79 45 27 eller 61 27 41 75. Arrangeret i samarbejde med Grænseforeningen Randers og omegn. Pris 120 kr.

4. februar kl. 15.00. Den Bette Skole, Elkjærvej 2, Skelund. Foredrag ved Erik Skafte Overgaard, for-

mand for Grænseforeningen for Randers og omegn, om Første Verdenskrig og tiden efter. Arrangeret i samarbejde med Den Bette Skole.

Vendsyssel

10. februar kl. 14.00. Sognegården, Vrå Kirke, Østergade 20, Vrå. Foredrag "Fra 1864 til Vildsvinehegn" ved Karsten Justesen, direktør for Destination Sønderjylland. Kaffe kan købes for 50 kr.

SJÆLLAND

Dianalund og Stenlille

31. januar kl. 19.30. Dianalund Borgerhus, Sømosevej 44, Dianalund. Foredrag ved Hanne Stokholm samt Hans og Inger Daugbjerg om Grønland med særligt fokus på Godthåb/Nuuk. Der serveres kaffe, te og kage i pausen. Pris 40 kr.

Næstvedegnen

18. januar kl. 18.00. Sognegården, Skt. Jørgens Kirke, Parkvej 101, Næstved. Grønlangkålsspisning med underholdning af Seniorkoret. Tilmelding senest 12. januar

på 55 73 26 35 eller 21 45 29 72 eller larsbjerre2@outlook.dk eller carlrita@turbopost.dk. Pris 200 kr. (inkl. mad, drikke og underholdning).

Sorø

9. januar kl. 19.30. Kaarsbergcentret, Dr. Kaarsbergsvej 3, Sorø. Foredrag "Tillid – den nordiske X-faktor" ved Gert Tinggard Svendsen, professor i samfundsvidenskab ved Aarhus Universitet, om Norden i et globalt perspektiv. Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden.

HOVEDSTADEN

Hillerød

12. januar kl. 14.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C, Hillerød. Nytårskur med musikalsk underholdning af Jeannet Ulrikkeholm. Der serveres kaffe, kage, portvin og kransekage. Arrangementet er gratis for medlemmer (ikke-medlemmer 50 kr.).

10. februar kl. 14.00. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12C, Hillerød.

Afstemningshygge med historier, quiz samt kaffebord med kage og knas. Pris for medlemmer 30 kr. (ikke-medlemmer 50 kr.).

Hørsholm

1. februar kl. 19.30. Hørsholm Sognegård, Barakstien 2, Hørsholm. Foredrag ved Iben Johansen, museumsinspektør ved Kunstmuseet Brøndlund Slot i Aabenraa, om grænselandets glemte kunstnerkoloni. Efter foredraget afholder Grænseforeningen Hørsholm den årlige generalforsamling.

København og Frederiksberg

14. februar kl. 18.00. Restaurant Allegade 10, Allegade 10, Frederiksberg. Middag med gule ærter og foredrag "De Urolige År 1933-55" ved Axel Johnsen, afdelingschef i Museum Sønderjylland. Tilmelding senest 7. februar på gkf@graensekf.dk. Pris 300 kr. (ekskl. drikkevarer).

Foredrag/møder og ture/rejser:
cjj@graenseforeningen.dk.
Deadline: 16. januar 2019.

Grænsen nr. 5/oktober 2018

80. årgang

Udgiver

Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion

Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer

Thomas Tolstrup

Layout

Prik grafisk tegnestue

Tryk

Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement

Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2019

Nr. 1: 7. februar
Nr. 2: 23. april
Nr. 3: 31. maj
Nr. 4: 22. august
Nr. 5: 10. oktober
Nr. 6: 5. december
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

Læs magasinet Grænsen digitalt:
www.graenseforeningen.dk/gransen

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor

Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand

Jens Andresen
ja@graenseforeningen.dk, tlf. 4043 7008

Generalsekretær

Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål

Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision

Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier

Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:

- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse

Formand: Jens Andresen, Løgumkloster

1. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

2. næstformand: Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Region Syddanmark

Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal
Else Tornbo, Sønderborg

Region Midtjylland

Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland

Karsten Nørsgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland

Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden

Niels Jørgen Heick, Hillerød
Erling Rørdam, Hørsholm

Ressourcepersoner

Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund
Steen Bo Frandsen, Hannover

Grænseforeningen Ungdom

Max Kahrman, København
Patrick Løvenskjold von Wildenrad, København

POST

PP

DANMARK

Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138TEMA: JUL OG NYTÅR
I GRÆNSELANDET

Den nederlandske barokmaler Frans Hals' værk 'Rummelpottespilleren' fra midten af 1600-tallet, viser rummelpotten i en folkelig sammenhæng. Men instrumentet blev også brugt i klassisk kompositionsmusik, som i Carl Orffs 'En skærsommernatsdrøm', forklarer Elsemarie Dam-Jensen.

Foto: Wikimedia Commons

FRU, FRU, LUK Æ DØR OP!
Æ RUMMELPOT VIL IND

En rummelpot kunne både jage onde ånder væk og sørge for, at den, der spillede på den, fik lidt sødt i hånden. Det at gå med rummelpot til jul og nytår er en gammel skik, der er blevet holdt i live i det dansk-tyske grænseland indtil for nylig

Af Merlin Christophersen

I gamle dage, fra 1500-tallet og århundreder frem, kunne man blive udsat for et og andet, når det blev jul og nytår, og de mørke vinternætter sænkede sig over folk og fæ. Man risikerede at få smidt krukke fyldt med aske mod hoveddøren, hvis da ikke døren blev revet op og keramikskår blev smidt på gulvet i entreen, som ofte bestod af sten, så det rigtig buldrede og bragede.

Forstyrrende var det også, når de omstrejfende ballademagere, der både kunne være voksne og børn, spillede på rummelpot og sang foran hoveddøren. Et sådant optrin blev traditionen tro belønnet med en æbleskive, småkage eller andet sødt. En rummelpot består af en lerkrukke med en udspændt svineblære, som der stikkes et tagrør eller en fjer igennem, der trækkes op og skubbes ned for at frembringe en rumlende lyd.

Fælles for de larmende nytårstraditioner var, at de skulle skræmme onde ånder væk, og der blev også både smidt med krukke og gået med rummelpot til fastelavn og mortensaften.

Potteskår og krukke blev med tiden afløst af den trods alt mere civiliserede rummelpot, men også den faldt efterhånden i unåde i visse dele af det danske borgerskab. Således blev det juleaften 1668 forbudt at gå med rummelpot i København med den begrundelse, at den larmede for meget.

RUMMELPOTTENS UDBREDELSE

Museumsinspektør Elsemarie Dam-Jensen fra Museum Sønderjylland, Kulturhistorie

Tønder, har i mange år beskæftiget sig med musik- og sangtraditioner i det dansk-tyske grænseland.

"Mange siger, at rummelpotten blev opfundet i Holland. Især Frans Hals' berømte nederlandske barokmalerier fra første halvdel af det 17. århundrede viser rummelpotten midt i folkeliv, fester og bekvæmtninger. Sådan kan man nok bare ikke se på det. Rummelpotten findes i mange udgaver rundt omkring i verden", siger Elsemarie Dam-Jensen.

EN SØNDERJYSK SKIK

I dag er det at gå med rummelpot kendt som en sønderjysk skik: "Fru, fru, luk æ dør op! Æ rummelpot vil ind", lyder det i en sønderjysk rummelpotvis, der findes i talrige versioner.

"Blandt børn i Sønderjylland har særligt den plattyske version været udbredt. Den kunne både synges af dansksindede og tysksindede, så alle kunne være med", siger Elsemarie Dam-Jensen.

I dag er traditionen med at gå med rummelpot i Sønderjylland blevet afløst af en anden tradition, hvor børn går fra hus til hus og fyrer krudt af for at få slik.

"Hernede har man holdt ved skikken længere end i resten af landet. Helt op til 1950'erne var det ret almindeligt at gå med rummelpot i Sønderjylland. Syd for grænsen har man gjort det endnu længere. Så nærheden til Tyskland har helt sikkert spillet ind i forhold til den sønderjyske tradition", siger Elsemarie Dam-Jensen. ●

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@grænseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63